

EL MIRALL

núm. 100

500 ptes

ESPECIAL 100 ESPECIAL 100 ESPECIAL 100 ESPECIAL 100 ESPECIAL 100

ESPECIAL 100 ESPECIAL 100 ESPECIAL 100

ESPECIAL 100 ESPECIAL 100 ESPECIAL 100 ESPECIAL 100 ESPECIAL 100

Queixau-vos,

MÉS

Cridau al
 900 690 690

Teniu tot el Dret...

**AJUNTAMENT DE CALVIÀ
MALLORCA**

**EL MIRALL
REVISTA CULTURAL**

març 1999
Núm. 100

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

President: Antoni Mir

Publica:

Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

President: Ferran Gomila

Editor: Mateu Morro

**Producció, administració
i publicitat:**

C/ de la Impremta, 1
07001 Palma (Mallorca)
Tel.: 971 725937

Telefax: 971 719385

Apartat de correus 179
07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmases)
08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ de Moratín, 15
46001 València

**Web i adreça de l'OCB
a Internet**

<http://www.portal.com/ocb>
e-mail: ocb@internet.com

Director:

Gaspar Valero i Martí

Redactora en cap:

Joana Mas i Sastre

Secretari de redacció:

Tomeu Martí i Florit

Consell de redacció /

col·laboradors

Francesc Bujosa

Catalina Valriu

Antoni Ginard

David Ginard

Antoni Marimon

Biel Mesquida

Mateu Morro

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en aquesta
revista expressen únicament

l'opinió dels autors.

Coberta: Biel Thomàs.

Fotos: Pep Pastor

Disseny: Carles Oubiña

Maquetació i fotocomposició:

Documenta Balear SL

Impressió:

Xisco Arts Gràfiques

C/ del Baix Riera, 1-A, Palma.

Tel.: 971 475754

Dipòsit Legal: PM 10-1987

Universitat de les
Illes Balears

Servei de Biblioteca

Documentació

Edifici Guillem Cifra

Una barreja d'articles sobre literatura, teatre, música i

cultura en general ens ofereix una radiografia de com

està el panorama a les Illes Balears. Amb aquests

articles a manera de balanç ens volem apropar

a la realitat illenca.

Dossier 5

L'ESTAT DE LA CULTURA

4 Editorial

Reportatge 26

Els cossiers,
la supervivència del ritual

Història viva 29

L'arqueologia submarina,
una font d'interpretació
històrica

20 Ecologia

Els aqüífers de Mallorca

Entrevista 39

ISIDOR MARÍ,

nascut a Eivissa, és, des de l'any 1996, director de l'Àrea
d'Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya.

Abans va participar en la planificació de la política
lingüística de la Generalitat de Catalunya.

35 Opinió

La ideologia de *La Nostra*
Terra, per Bartomeu Carrió

**46 Notes
literàries**

Guerra Civil i franquisme,
per Antoni Nadal

Societat 49

Héctor Cúper, l'entrenador
del Reial Mallorca, és
entrevistat per Tomeu
Martí

Reportatge 31

ILLENCs FORA DE BALEARS

Una sèrie de persones destacades dins l'àmbit
de la Universitat, la judicatura, la política i la
ciència exposen les seves inquietuds envers la
seva terra. És un reportatge d'Antoni Oliver.

**Miscel·lània
d'actualitat 24**

Semblança 22

Mateu Morro glosa
la figura del novel·lista
Baltasar Porcel

Tendències

Itineraris

Gaspar Valero 52

Música

Àlex Volney 56

Art

Cristina Ros 58

Llibres

Biel Mesquida 60

La Botiga

El Mirall 62

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

510412968X

El Mirall arriba al número 100

Amb el número 100 *El Mirall* comença una nova etapa. L'Obra Cultural Balear vol que aquest número sigui una fita en la història de la nostra publicació. En el número zero, el gener de 1987, dèiem que els miralls reflecteixen coses, persones, països. Dèiem, també, que els nostres camins eren els de les Illes i els del Món. Deixàvem molt clara quina era la nostra pretensió informativa, i definíem quina era la nostra perspectiva de treball: la normalització del català en els mitjans de comunicació; la defensa de la identitat nacional de les Illes Balears; la promoció de la cultura illenca i la salvaguarda del seu patrimoni històric, artístic i ecològic; la promoció d'una estreta col·laboració entre els països de llengua catalana i la incorporació de la cultura universal a la llengua catalana. A aquesta taula programàtica hi afegíem una afirmació de mètode: cercàvem un major contacte amb el carrer, tot i continuar essent una publicació de cultura i opinió, i volíem un major pes de la informació, amb l'objectiu de bastir una premsa pròpia i en el nostre idioma. En definitiva es tractava de continuar amb dignitat, tot renovant-la, la tasca feta per les publicacions periòdiques que havia editat l'Obra Cultural Balear des de la seva fundació. Això dèiem fa dotze anys i això deim ara en aquest número centenari.

De llavors ençà, en aquests camins de les illes, ens hem anat trobant de tot. Hem tengut moments bons i moments no tan bons. Però *El Mirall* ha anat fent la seva feina de reflectir, des del seu propi punt de mira, coses, persones i països. Ara en podem fer balanç i assenyalar que, malgrat tot, la consciència d'identitat col·lectiva ha avançat. Avui, a les Illes Balears, ha augmentat el nivell d'identificació de la població amb la seva llengua i amb una visió

positiva del futur d'aquesta terra. No és per cantar-ne el triomf definitiu, el camí està sembrat d'entrebancs i de dificultats, i tampoc no hi ha dreces, però les passes són fermes.

E*l Mirall* ha de col·laborar en aquesta empresa comuna d'un poble que fa camí. Som una peça més del que és la premsa en català a les Illes Balears. Al costat de revistes com *Lluc*, *Ona*, *Llegir*, el *Diari de Balears*, les publicacions de la premsa forana, les publicacions institucionals, del moviment associatiu i les publicacions especialitzades. És el conjunt d'aquestes eines, amb l'acció de l'escola, l'acció cívica i les decisions institucionals, tot allò que permet que es mantengui amb força l'alè de l'esperança. Cap esforç no és inútil i hem de seguir aportant aquesta plataforma informativa al servei de la causa nacional de Mallorca i de les Illes Balears.

El nostre objectiu és fer una tasca de servei, seguint una continuïtat que ve de lluny –i que per això es mereix la major fidelitat– i alhora amb un esperit de millora permanent. Per això *El Mirall* introduirà noves seccions, augmentarà el nombre de col·laboracions, millorarà el seguiment de l'actualitat cultural, guanyarà en frescor informativa –dins els marges d'una revista mensual– i millorarà la qualitat de la presentació. L'equip que fa *El Mirall*, seguint el criteri de l'Obra Cultural Balear, treballarà en aquesta direcció de millora i consolidació, esperant comptar amb el suport dels lectors, subscriptors i col·laboradors que ens ha acompanyat en els 100 números que ara complim.

DOSSIER

L'ESTAT DE LA CULTURA A LES BALEARS

de l'estat de la cultura a les Illes.

DOSSIER

He tingut la feblesa –o la gosadia, o la inconsciència– d'acceptar l'encàrrec que vostès ara llegiran: escriure uns fulls sobre la situació de la cultura als Països Catalans. L'encàrrec, honestament, era de compliment impossible; però a qui m'ho ha demanat (Antoni Mir, en nom de l'OCB i d'*El Mirall*) tampoc no puc negar-li res: hi ha massa coses que tenim en comú, massa esperances i massa dificultats.

Cultura i Països Catalans

Compartim vostès i jo, i els ciutadans del Principat de Catalunya, massa coses per poder desentendre'ns els uns dels altres. I compartim també prou coses per poder mirar-nos en comú alguns problemes: com ara l'estat poc afalagador de la cultura catalana o simplement de la cultura als Països Catalans, que no és ben bé el mateix tema ni la mateixa cosa.

Si per estat o situació de la cultura, i preferiblement amb majúscula, la Cultura, haguéssim d'entendre els discursos oficials, les partides més visibles del pressupost públic, els edificis, museus, auditoris, centres institucionals i altres embolcalls i aparences, hauríem de concloure que al nostre país/països mai no n'hem tinguda tanta, de cultura, i mai no havia estat tan ben finançada i ben dotada. Però jo hi tinc algunes reserves importants. Em fa tot l'efecte, en primer lloc, que

gasta està mal repartit: molts milions en grans infraestructures d'utilitat real ben discutible (però que proporcionen gran lluïment polític), i ben pocs per distribuir entre tantíssima gent i tantíssimes iniciatives disperses allà on només arriben les engrunes. Crec, en definitiva, que els nostres governs tenen un interès per la cultura proporcional a la visibilitat de les actuacions, és a dir a la possible rendibilitat política. I això sense comptar que, en el cas de la Generalitat de Catalunya almenys tenim una idea del que entenen per cultura, però en el cas de la Generalitat Valenciana, ni ells mateixos saben què vol dir. I el Govern balear em sembla que tampoc.

Quant a la producció i l'ús de la cultura, és a dir, allò en què tanta gent participem com a "creadors" o "consumidors", el panorama és d'una discreta mediocritat, tot s'ha de dir. Segurament, perquè en això no som

any!–, i la veritat és que ho consumim en abundància. Segurament amb més abundància que mai, i això és gairebé l'única cosa de què podem estar relativament contents: es venen més llibres que mai, hi ha més museus, biblioteques i concerts que mai, i això és un progrés indubtable, un motiu per a l'optimisme.

I paral·lelament, l'espai cultural dels Països Catalans, com a tal espai propi de producció i de difusió de cultura, no l'hem sabut consolidar. En la literatura, potser sí, amb dificultats ben reals, i amb un perill latent de dispersió que cal sempre superar. Però en altres camps –el teatre, el cinema, la música, les institucions–, l'espai comú és més aviat inexistent, a pesar de poques i heroiques iniciatives com el projecte Alcover, la nova casa de Mallorca a Barcelona o el setmanari *El Temps*. Ací és on hauria calgut la presència de les iniciatives polítiques –generalitats i governs, diputacions, ajuntaments, partits–, i és també on més han fallat. Segurament, perquè ni s'ho creuen ni els interessa: ni la cultura ni la comunitat de cultura que formem. O perquè els prejudicis, i en primer lloc els prejudicis valencians (en temps del govern del PSOE, i més ara, en temps del PP), ho han fet encara més difícil. Justament per això és tan important l'acció d'entitats com l'Obra Cultural Balear, o com Acció Cultural del País Valencià, i la de tanta gent que associats o individualment som conscients d'aquest buit que cal omplir. I per això, també, entitats com les nostres han de patir l'oblit o l'hostilitat de molts dels qui ara ens governen: perquè ells volen que aquest buit continue ben buit, i nosaltres volem exactament el contrari. Nosaltres sabem que ens hi juguem el futur: el futur de la cultura.

Joan F. Mira

NO HEM SABUT CONSOLIDAR L'ESPAI CULTURAL DELS PAÏSOS CATALANS

els molts milers de milions que s'hi gasten cada any són encara del tot insuficients: són invertits amb molta publicitat, realment, però són poca cosa si es compara amb les infinites necessitats (en restauració d'espais culturals rurals, en el patrimoni de la cultura popular, en la infinitat de pobles, carrers i petits monuments abandonats, en les infinites iniciatives que moren sense ajuda, en les entitats i associacions que malviuen oblidades...), i sobetot si es compara amb els pressupostos culturals de països com França o Alemanya, amb els quals ens agradaria comparar-nos. I em fa l'efecte, en segon lloc, que allò que es

tan diferents dels països del nostre entorn i del nostre temps. No vivim anys de gran esplendor, ni en literatura ni en música ni en arts plàstiques: no és el nostre un temps de grans escriptors que ocuparan pàgines de la història literària, ni de Picassos i Mirós, ni de Gaudís o dels seus equivalents. Potser és una llàstima, però no és tan greu: passa igual a Anglaterra o Itàlia, per exemple, i no sembla que això els llevi la son. De manera que consumim el que hem heretat del passat i el poc o molt que ara produïm –que en realitat no és poc, si bé es mira: considerem, si més no, la quantitat de llibres que es publiquen cada

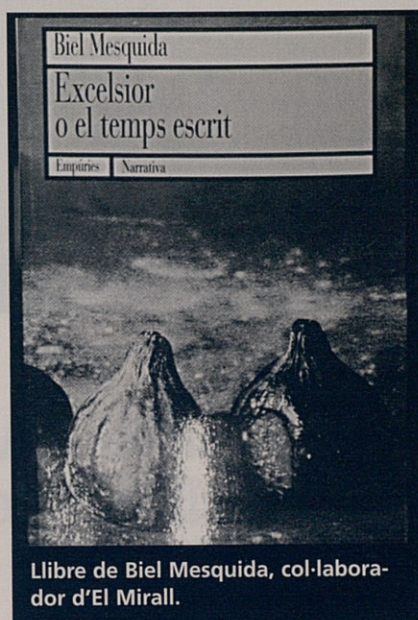

A l'hora de fer un balanç –necessàriament urgent i apressat i, per tant, ho avís d'entrada, desordenat, fragmentari i incomplet– del que ha significat, des del punt de vista cultural, l'any 1998 per a Mallorca, la primera cosa que constatarem és que parlem d'un any exemplarment antiespectacular, mancat d'aquelles fites referencials que serveixen per catalogar els anys dins la memòria i poder catalogar-los com l'any en què va succeir tal o tal cosa.

Mallorca 1998 o la voluntat de ser

1 1998 ha significat el primer any d'absència i enyorança de Blai Bonet, això per descomptat, i no cal dir que al llarg d'aquests dotze mesos, s'han succeït diversos, esdeveniments remarcables, dels quals procuraré fer recordança al llarg d'aquest article.

Però no hi hagut res que fos, diguem-ne, especialment gloriós ni catastròfic, i que ens pugui fer pensar en 1998 com un any passat per alguna cosa, sinó que ho farem pel que ha tingut d'amable, discreta i treballosa continuïtat de moltes de coses, i, sobretot, per una explícita, entossudida i lloable voluntat, per part del món cultural illenc, de ser. De ser i de ser-hi. Els creadors, els difusors i les institucions culturals illenques s'han dedicat principalment a reincidir, amb constància i feina, en les seves tasques habituals, i han fet esforços per tal que aquesta reincidència fos pública i notòria, i oferir així un panorama que, cada vegada més, fa una impressió de cosa completa, tancada, plena. Jaume Vidal Alcover deia que Mallorca és un país extraordinari perquè, malgrat la seva petitesa geogràfica, té absolutament de tot, pel damunt, i que ens fa pensar, encara que no ho vulguem, en allò que podria passar si un autor com Bauçà, en lloc de català perifèric, hagués nascut francès parisenc, posem per cas. A més de les individualitats indomables de Fiol i Bauçà, sembla que els

Llibre de Biel Mesquida, col·laborador d'El Mirall.

components de l'anomenada generació dels 70 es troben ara cridats a suplir –si això realment és possible i necessari– aquesta mancança de referents literaris consensuats, i a prendre'n el relleu, en un exercici de reciclatge per ventura una mica traumàtic que consisteix de passar dels limbes de l'eterna joventut a les responsabilitats d'una sobtada maduresa. Fa l'efecte, tanmateix, que el reciclatge i la suplència es realitzaran amb èxit, almanco si hem de fer cas de la qualitat d'obres com ara *Febre alta*, d'Antònia Vicens o *Els jardins incendiats*, de Gabriel Janer Manila, autors que gaudeixen d'un alt prestigi i reconei-

xement en l'àmbit català, com succeïx també amb altres noms d'aquest grup generacional, com Maria Antònia Oliver o Biel Mesquida.

Al voltant de la gent de la generació dels setanta (un pèl amunt o avall, cronològicament parlant) se segueixen movent amb energia autors com Baltasar Porcel, Carme Riera o Valentí Puig, que han ofert, respectivament, durant el 1998 obres de la importància i la consistència d'*Ulisses a alta mar*, *Temps d'una espera* (un entreteniment d'escriptura molt sa sobre un tema pràcticament inèdit: l'embaràs) o *L'home de l'abric*.

Pel seu costat, els escriptors mallorquins joves s'estan guanyant un lloc significatiu mitjançant obres importants per diversos conceptes. Així, l'última novel·la de Maria de la Pau Janer, *Orient, occident. Dues històries d'amor*, d'una qualitat literària molt més notable de la que se li ha volgut concedir des d'algunes tribunes, s'ha convertit en un fenomen editorial de vendes amb pocs precedents dins el mercat català. Mentrestant, i des de l'altre costat, Arnau Pons ofería amb *Despertar* un dels textos amb qualitat i abundància: un entramat civil increïblement dens i complex que, per la banda cultural, no té tot el que ha de tenir: artistes plàstics, escriptors, músics, gent de teatre, editors, promotors i tot el que vulgueu. Tenia raó, Jaume Vidal Alcover, i val a dir a que

JAUME VIDAL ALCOVER DEIA QUE MALLORCA ÉS UN PAÍS EXTRAORDINARI PERQUÈ, MALGRAT LA SEVA PETITESA GEOGRÀFICA, TÉ ABSOLUTAMENT DE TOT

la seva apreciació continua essent vàlida encara avui, quan consideram el que ha donat de si l'any 1998.

Fixem la nostra atenció, sense anar més lluny, en l'àmbit de l'escriptura i les lletres, el més nodrit i –tal vegada– el més tradicionalment representatiu de tots. Consumat l'any de celebracions al voltant del centenari Villalonga, i mentre ens acostumam a l'amarga companyia de la ja esmentada mort de Blai Bonet (molt bé la iniciativa de la UIB i "Sa Nostra" d'organitzar un simposi compartit al voltant de les figures vertiginoses del santanyiner intemporal i de Bartomeu Rosselló-Pòrcel; excel·lent espectacle *La casa en obres* que l'actor Pep Tosar ha posat en circulació a partir de textos i declaracions de l'autor d'*El Mar* i *L'evangeli segons un de tants*; magnífica la notícia de la –prompta?– publicació de l'obra completa de Blai Bonet a cura de Xavier Lloveras, i l'enhorabona a tota quanta activitat, gran o petita, s'hagi engegat a fi de celebrar i commemorar l'obra oceànica de Blai Bonet), ha succeït que Mallorca sembla haver restat definitivament òrfena dels seus més alts referents literaris de la contemporaneïtat. De tots? No: de manera molt especial 1998 ha significat el principi de la consolidació (un pèl tardana, això segur, però vaja!) del nom i de l'obra d'un dels poetes més importants de la literatura catalana d'aquesta fi de segle, que no és altre que Bartomeu Fiol. L'edició de llibres tan destacats com *Cave carmina, cape canes*, *Catàleg de matèries* o la recentíssima antologia *Tot jo és una exageració* certifiquen la meua afirmació. Per altra banda, l'inclassificable i inexhaurible (en la seva genialitat) eremita felanitxer de l'Eixample barceloní, Miquel Bauçà, ens ha regalat els sentits amb *El canvi*, una obra mestra que haurà d'obtenir el reconeixement degut a mesura que les dècades li passin.

L'acompanyaren, durant aquest dotze mesos que recordam, llibres de poesia tan remarcables com *Una varietat del mim*, d'Antoni Xumet o *Llibre d'Eros*, de Pere Joan Martorell, dos poetes jo-

ves a qui no hauríem de perdre mai de vista, de la mateixa manera que mai no podrem ni haurem d'oblidar el nom i l'obra, magnífica i solitària, del malaurat Andreu Vidal, a qui fóra ben hora restituir el reconeixement que mereix. Tornam a la narrativa, Miquel Bezars publicava el 1998 *Plaça d'Àfrica*, una col·lecció de relats breus i textos en prosa plens de tensió i nervi, i Hèctor Hernández aconseguia amb *Qui s'apunta a matar la*

galida Pons, i dels dos volums titulats *Poesia insular de postguerra*, que el rigorós Gregori Mir ha recopilat i estudiat, oferint-nos el que, sens dubte, és un gust veure. I aquesta sensació, ben segur, és aplicable als altres àmbits de la nostra creació artística: feu la prova i ho comprovareu. Una creació a la qual no deixen de mancar-li coses importants, com ara canals de difusió i promoció adequats i normalitzats. En resposta a aquesta mancança

ELS COMPONENTS DE L'ANOMENADA GENERACIÓ DELS 70 ES TROBEN CRIDATS A SUPLIR LA MANCANÇA DE REFERENTS LITERARIS CONSENSUATS

meua mare? un cert rebombori mediàtic, al qual només falta afegir la construcció d'una novel·la, que en tot cas ja haurà de ser la propera. Finalment, no podem tancar aquest repàs sense fer esment de dos llibres de referència inexcusable pel que fa al camp dels estudis literaris. Es tracta de *Poesia insular de postguerra. Quatre veus dels anys cinquanta*, de Mar-

s'ha impulsat el projecte de l'Espai Mallorca de Barcelona, que no deixa de ser una altra de les notícies destacades del 1998, i que també constitueix una altra mostra d'aquesta voluntat de ser –i de ser-hi– a què ens hem referit... Però, d'això, ja n'hem parlat en d'altres ocasions, i tal vegada sigui millor deixar que en parlin els altres.

Sebastià Alzamora

No voldria encetar aquest balanç sumaríssim del present literari menorquí amb cap tòpic de fi de segle; al contrari, crec que ara podem i hem d'apel·lar a la perspectiva temporal per veure la realitat literària menorquina a través, justament, de les esquerdes de tòpics diversos.

La presència literària a Menorca

En primer lloc, i seré contundent, el reconeixement del narrador Pau Faner i del poeta Ponç Pons dins el panorama de la literatura catalana (i manlleu el títol de l'obra d'Àlex Broch, Isidor Cònsul i Vicenç Llorca, que la Institució de les Lletres Catalanes ha adreçat al públic interior i estranger), o dins el *Diccionari d'escriptors en llengua catalana* de Ramon Sargatal i Susanna Canal, rebat la tòpica migradesa literària menorquina pel camí ample d'incloure'ls dins el canon vigent. Un canon que converteix el domini, qualitatiu i quantitatiu, de l'ofici d'escriure en

generacionals. I aquí és on rau, al meu parer, el segon gran fet que confirma la vitalitat literària de Menorca: la presència d'un edifici sencer on es troben creadors i lectors, un dels millors indicadors de la salut cultural col·lectiva, per més que els cànons selectius i, sobretot, les dificultats de relació i de comunicació amb els països amb què compartim la cultura catalana ens resti visibilitat; és a dir, presència.

Així, pel que fa a la narrativa, el panorama d'aquest fi de segle és, més que esperança, realitat: la de Damià Pons (Maó, 1957), que, amb *Qui la fa, la paga* (1990), inscriu Menorca dins les

Blues de novembre (1996), es decanta per la visió més sociològica; la de Josep M. Quintana (Alaior, 1950), que, amb *Oficis de tenebra*, fa de la història intriga policíaca.

I parl només d'obres amb segell editorial barceloní per allò que permeten una difusió-projecció i fins la recuperació d'una figura cabdal en la literatura menorquina de la postguerra, l'escriptor Antoni Moll Camps (Ciutadella, 1926). La generació jove s'obre, mentrestant, espai gràcies a les convocatòries de premis i a les edicions menorquines, com és el cas de Maite Salord (Ciutadella, 1965) amb *I*

LA GENERACIÓ JOVE S'OBRE ESPAI GRÀCIES A LES CONVOCATÒRIES DE PREMIS I EDICIONS MENORQUINES

projecció, i crea, per tant, presència dins i, sobretot, fora de l'illa.

Caps de brot com són, evidencien tota la verticalitat amb què es dreça la producció menorquina, amb tota la gamma de registres qualitius, estètics i

rutes de la novel·la negra; la de Joan Pons (Ferrerres, 1960), que, amb *No cregui el que diuen de mi* (1991) i *Naüfrags* (1993), troba en la Menorca real el mite universal; la de Josep Portella (Ciutadella, 1955), que, amb

del somni, tot (1998), premi de la XVI Biennal de les Festes de Sant Joan 1997, i la consistent nòmina dels jove-níssims del premi de narració curta de "Sa Nostra"-*Diari de Menorca*.

En el terreny encara de la narrativa, cal apuntar dues realitats ben engrescadores: d'una banda, la que contempla el públic infantil i juvenil, encapçalada per obres de Pau Faner, iniciador també del teatre infantil amb *El gorg blau*, (1995) entre les quals destacaria *La dama de la mitja ametlla* (1992), i pels best-sellers de Ponç Pons, com *Memorial de Tabarca* (1993) i *Entre el cel i la terra* (1996); d'altra banda, la d'aquelles obres, juvenils o no, que literaturitzen Menorca tot convertint-la en escenari d'aventures o en espai memorialístic, com fa Àlex Susanna a *Quadern de Fornells* (1995).

La poesia presenta, així mateix, un panorama complex i complet. La passió que, a Ponç Pons (premi Carles Riba 1996 amb *El salobre*), li fa cloure *Estigma* (1995) amb el vers "No

Són necessàries reedicions i assaigs sobre els autors que configuren la història literària.

puc ésser ni sóc més que literatura" es diversifica en una llarga nòmina que, encapçalada per Margarita Ballester (Barcelona 1942) i Pere Gomila (Alaior, 1954), conflueix en dos fets cabdals. Primer, la col·lecció Xibau que des del 1989 edita l'Institut Menorquí d'Estudis; segon, l'acte puntual que, el febrer de l'any passat, va aplegar a l'Ateneu de Maó els poetes menorquins amb obra editada per tal de retre un homenatge a T.S. Eliot, amb motiu dels seminaris impartits per Sam Abrams, Antoni Moll Camps, Gustau Juan Benejam, Francesc Florit Nin, Josep Joan Casanovas, Llorenç Ferrer, Jordi Vivet, Antoni Taltavull, Rosina Ballester, Jordi Odri, Pere Xerxa, Anna M. Ticoulat i Antoni Català Campins. La convocatòria de premis (amb el Joan Ramis i Ramis de l'Ateneu al capdavant), les lectures poètiques (amb l'impuls de "Sa Nostre" aquests darrers anys) i les plataformes editorials menorquines són alhora causa i efecte de la vitalitat amb què a l'illa es viu el fet poètic.

La presència del teatre a Menorca ha de ser també subratllada amb traç gruixat. La manca d'eclosió pública menorquina de dramaturgs no ens pot fer oblidar la projecció i el dinamisme teatrals: la projecció assolida gràcies al Premi Born del Cercle Artístic de Ciutadella, amb guanyadors recents com Sergi Belbel amb *Morir*, Jordi

A Menorca es viu una important activitat literària.

Galceran amb *Paraules encadenades* o Antonio Álamo amb *Los enfermos*. I el dinamisme dels muntatges de la Clota-Groc, dirigida per Pitús Fernández, que posa en escena des de clàssics com Goldoni, Brecht, Genet fins a autors actuals com Antonio Álamo, amb traduccions de Damià Borràs que retornen al públic menorquí les obres en llengua catalana. Altres companyies, entre les quals destacaríem la Delfí Serra i l'Orfeó Maonès, aporten presència teatral a aquesta illa, que manté pendent de resoldre, demografies a part, el repte de la inclusió en els circuits teatrals.

Restaria encara d'afrontar un darrer apartat sense el qual la literatura no pot ser mai un cos complet: em refereixo a les (re)edicions i als assaigs

car sentiments d'orfenesa injustificats i eixorcs, i poder així acréixer el llegat rebut. Em tem que l'espai no m'ho permet, però no em puc estar d'esmentar la valuosa tasca editorial de Nura, en aquests darrers vint-i cinc anys, i l'acció capdavantera de l'Institut Menorquí d'Estudis, des de la seva posada en funcionament el 1986, en els camps de la investigació i de l'edició.

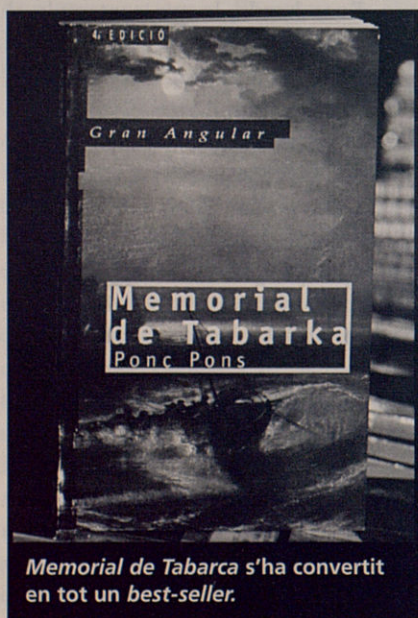
Així, il·lustrats com Joan Ramis, Vicenç Albertí i Antoni Febrer i Cardona; autors de la Renaixença com Miquel Eugeni Caimaris, Josep M. Quadrado i Josep Miquel Guàrdia; figures del Nou-cents com Francesc Camps i Mercadal i Francesc Hernández Sanz estableixen continuïtats amb el nostre present literari. Tots junts, els d'abans i els d'ara, creen la

LA MANCA D'ECLOSIÓ PÚBLICA DE DRAMATURGS NO ENS POT FER OBLIDAR LA PROJECCIÓ I EL DINAMISME TEATRAL

sobre els autors que configuren la història literària, que haurien de constituir la tradició viva d'una cultura. El present s'ha de poder reconèixer en un passat, saber-se'n hereu per estron-

riquesa de la presència, anul·len tòpics i empenyen a estendre ponts de mar blava, tan escassos com necessaris.

Josefina Salord

Memorial de Tabarca s'ha convertit en tot un best-seller.

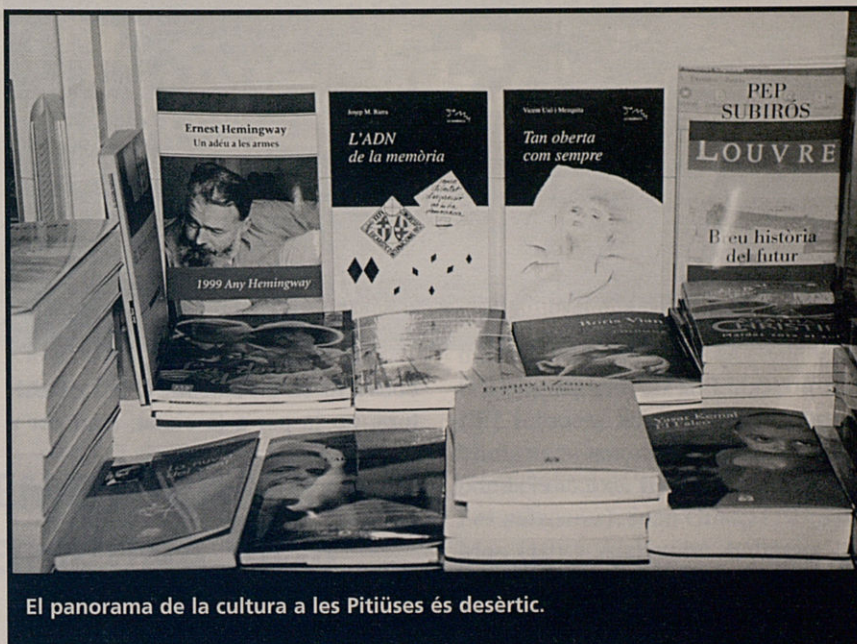

Si hom hagués de definir el que ha estat la política cultural de les institucions pitiüses i, sobretot, del Consell durant l'any passat, potser s'hauria de fer amb el títol que encapçala aquestes línies. Vegem-ne algunes mostres.

Entre la **ineficàcia** i l'exhibició **autocomplaent**

El 1998 s'ha complert el primer any de l'Extensió Universitària d'Eivissa, un projecte que arriba desfasat abans de néixer, però que, evidentment, pot tenir una bona rendibilitat electoral. És clar que moltes famílies agrairan que els seus fills no hagin de sortir de l'illa per continuar estudis universitaris, però també ho és que a les portes del segle XXI i ja en l'inici de la nova era de la informació resulta xocant fer una despesa multimilionària a crear una extensió universitària sense preveure que els temps actuals ja permeten seguir les classes telemàticament i que la informàtica posa un caramull de recursos a mans de les autoritats acadèmiques i polítiques, molt més eficaços que un edifici on just s'imparteixen les assignatures d'alguns cursos i d'algunes carreres (o alguns cursos fets a mida d'alguns professors, més que no de les necessitats i demandes de l'alumnat). Però sembla que el més important, per a alguns, no és l'efecte social i educatiu, sinó el del rendiment polític i electoral.

Si deixam de banda aquest tema —el més important, sens dubte, a les Pitiüses en l'àmbit educatiu— ens trobam amb ben poques realitats tangibles i massa promeses i esperances. Quasi un any després de la creació de la plataforma Salvem TV3, encara no s'han posat solucions reals al problema de l'escassa i dolenta recepció dels canals de TV catalans i valencians. El Govern ha hagut de mester quasi un any per trobar vies de sortida legals al pro-

El panorama de la cultura a les Pitiüses és desèrtic.

blema, però encara tot just ha d'encetar les vies tècniques, les que de veritat han de fer possible que la bona recepció de TV 3, C-33, Canal 9 i Notícies 9 a Eivissa i Formentera sigui una realitat d'una vegada per totes.

El castell d'Eivissa, l'element arquitectònic i cultural més emblemàtic de les Pitiüses, encara ha d'esperar la seua rehabilitació, que ara, ja, finalment, sembla projectada. Cal passar, però, dels projectes a les realitats, i en aquest cas, malgrat la tinta que s'ha fet servir per escriure/imprimir sobre aquest, encara continua en estat ruïnós i impresentable. Juliol del 99 ha de ser el mes de l'inici de les obres de restauració, bé que de la primera fase.

Unes obres de restauració —també s'ha

de dir— que moltes vegades s'han iniciat, des de 1973, i que mai no han passat de la primera fase.

El 1998, però, també s'ha caracteritzat per l'autocomplaença. Una autocomplaença que es pot simbolitzar amb la celebració del 98 —hi ha havia res a celebrar?— i l'exposició de Vara de Rey, el general, heroi de la batalla d'El Caney, que, una vegada mort, va retrobar una perduda i oblidada pàtria eivissenca mitjançant la premsa ara centenària, que va trobar, entre les seues dades personals, que aquest militar fill de militar havia nascut, casualment, al castell d'Eivissa, tot i que de ben petit va abandonar l'illa amb la seua família.

La celebració ha servit de pretext —de

NO S'HAN POSAT SOLUCIONS AL PROBLEMA DE L'ESCASSA I DOLENTA RECEPCIÓ DELS CANALS DE TV CATALANS I VALENCIANS

El més destacat en el món cultural surt de la iniciativa particular.

bon pretext, s'ha de dir— perquè l'Ajuntament de la ciutat recordàs l'Eivissa del 1898 mitjançant una valuosa exposició, però tret d'això és el símbol

convertit en un autèntic focus de cultura, no ja per a la ciutat, sinó per a tota l'illa.

Res no s'ha fet en l'àmbit de la nor-

EL CASTELL D'EIVISSA, L'ELEMENT ARQUITECTÒNIC MÉS EMBLEMÀTIC DE LES PITIÜSES, ENCARA ESPERA LA SEVA REHABILITACIÓ

de la política institucional eivissenca en matèria cultural: focs d'artifici. Només cal fer una excepció dins aquest desèrtic panorama de la cultura a les Pitiüses: el centre cultural Can Ventosa, que d'uns anys ençà s'ha

malització lingüística ni des del Govern —pobre Pla pilot a Sant Josep— ni des del Consell, on a més la política editorial ha enfrontat aquesta institució amb les editorials eivissenques. La política de publicacions del Consell se

centra més en els actes de presentació i en el luxe de les edicions que no en el seu contingut —a vegades de dubtós interès públic. El patrimoni arqueològic s'inventaria i se senyalitzà amb nombrosos indicadors a les carreteres, però no es protegeix adequadament. Els cicles musicals o de conferències s'organitzen segons les propostes dels particulars, més que no per iniciativa pública.

I és en la iniciativa particular on hi ha el més destacat en el món cultural pitiü: Margarita Kinsberger i els seus cicles musicals de l'Associació Pro-Arte, els supermercats de l'Art, la galeria Van der Voort, l'Institut d'Estudis Eivissencs, la Plataforma per la Llengua, els grups de teatre, les editorials... i tantes altres iniciatives que, de vegades, ni disposen de suport públic —o aquest és ben escàs. En alguns casos, les institucions s'hi afegeixen, àvides de medalles que corresponen a altres, d'aparèixer en programes i fotos, de posar l'escut, d'omplir línies d'un balanç anual... Però la realitat és caparruda: la cultura real només avança gràcies als qui la fan. I les institucions hi ajuden poc, i encara, la major part de les vegades, interessadament.

Aportarà el 1999 un canvi en aquesta manera de veure/promoure la cultura a Eivissa i Formentera? O en el segle XX encara haurem de continuar celebrant fets del general Vara de Rey com si fossin nostres i projectant la rehabilitació, per enèsima vegada, del castell d'Eivissa mentre —símbol de tota la nostra cultura— cada dia es va arruïnant més i més?

Enric Ribas

salomart s.l.

MANUFACTURES EN PELL I MARROQUINERIA
CA N'ADRIÀ, S/N — STA. MARIA DEL CAMÍ
TELÈFON 971 62 12 15 — MALLORCA

Jaume Salom Bover

Plaça Rosselló, 4A, 3r
Tel. 971 72 33 56
Fax 971 71 89 01
07002 Palma (Mallorca)

- Plànols Topogràfics
  - Medicions
  - Replanteigs
- Fotografies Aèries
  - Verticals
  - Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

El món del teatre és un món divers, i no en seria rigorosa una visió que no contemplàs alhora els aspectes literaris, textuals, i els aspectes diguem-ne socials que es deriven del seu caràcter espectacular. Josep Yxart, un dels primers professionals catalans de la crítica teatral, ja ho deia fa més de cent anys, perquè es pugui parlar d'una vida teatral normalitzada, s'ha de comptar amb tres elements principals: autors, actors i públic.

Algunes consideracions sobre l'estat del **teatre** a Mallorca

Tal vegada hi podríem afegir un altre element dinamitzador, el de la crítica, d'una vaguetat irritant pel que fa a la de la premsa local, i quasi inexistent pel que fa a la d'investigació de la nostra literatura dramàtica més recent. Antoni Nadal n'és l'única excepció, de moment, pel que fa al segle XX. El seu llibre *Teatre modern a Mallorca*,

teatral sana. No podríem parlar del teatre a Mallorca si no poguéssim comptar amb una producció de textos teatrals d'autors mallorquins, editada i comercialitzada regularment. Doncs bé, aquesta condició primària és tan deficitària que només amb molta voluntat podem resistir-nos a la temptació de posar, aquí, punt i final a aquest article. Pel que fa a les col·leccions de

Els autors més prolífics pel que fa a la publicació de peces teatrals són els següents: Llorenç Villalonga (27, la majoria peces curtes, "desbarats", recollides en un sol volum, com el de d'editorial Daedalus, de 1965, que en conté onze); Llorenç Moyà (25, l'edició d'entremesos d'Edicions Documenta Balear, de 1995, en conté vuit); Guillem Cabrer (11); Baltasar Porcel (11, Edicions Proa, l'any 1997, publicà un volum de la seva obra completa dedicat al teatre amb el títol de *Les màscares*); Joan Guasp (10); Joan Mas (10) i Alexandre Ballester (8). D'aquests set autors, quatre ja han desaparegut, i de la resta, A. Ballester, l'any 1973, coincidint amb l'època del silenci dels autors de la generació "del Sagarra", va deixar pràcticament de publicar. Només *L'única mort de Marta Cincinnati* (publicada el 83 i encara sense estrenar) i *Les llàgrimes del Vienès* (premi de la crítica Serra d'Or als textos teatrals de l'any 1995, i estrenada per la companyia de teatre Miramar el mateix any) trenquen aquell silenci. B. Porcel, amb l'excepció d'*Els dolços murmuris del mar*, publicada el 81, pràcticament va do-

L'AUTOR ÉS UN ELEMENT BÀSIC, INDISPENSABLE, PER A UNA VIDA TEATRAL SANA

publicat al final del 98, és una mena d'oasi que ens permet calmar una mica la set d'informació sobre el fet teatral a la Mallorca d'aquest segle, que patim des de fa molts d'anys. El llibre de Joan Mas i Vives *El teatre a Mallorca a l'època romàntica*, associà, ja fa anys, per complet la nostra curiositat pel que fa al teatre del XIX.

És evident que l'autor és un element bàsic, indispensable, per a una vida

teatre editades a Mallorca, l'única que es publica amb certa regularitat és la Tèspis, de la UIB i el Consell Insular de Mallorca, amb un balanç no gaire encoratjador de sis títols en deu anys. Quant als autors, l'escassetat encara és més alarmant. Basant-nos en la "Bibliografia de Teatre Mallorquí" inclosa dins el llibre esmentat d'Antoni Nadal, i partint, arbitràriament, de l'any 1950, podem fer aquestes consideracions:

Roldan

Cream espais per conivire

Eusebi Estada, 66 - 68 · 07004 Palma

Tlf.: 971 763 666 - Fax: 971 763 667

Internet: <http://www.roldan.es>

E-mail: roldanib@roldan.es

CULTE AL COS

- Disseny
- Ergonomia
- Durabilitat

Orell i Calmarí - Tel. 971 290 922

nar per acabada la seva producció teatral l'any 1965. Pel que fa a Joan Guasp, tot i ser un autor d'una activitat creadora constant, tot i ser un dels més guardonats recentment amb premis fins i tot d'àmbit estatal, la seva darrera estrena, *Kabil*, l'hem d'anar a cercar l'any 89 al Teatre Principal per La Lluna de Teatre. Tot plegat, el panorama és d'una precarietat aclaparadora. Si fem una ullada a les obres publicades més recentment, del 94 al 97, per exemple, observarem que les coses no han millorat gaire, deixant a banda els darrers autors mencionats trobam cinc noms nous: Josep Pere Peyró, Miquel Mestre, Miquel De Marchi, Josep Ramon Cerdà i Pere Salas Vives. De tots ells, només Josep Pere Peyró té un pes específic dins el món del teatre en català, és un dels membres de la generació dels *baby boom* (el terme és d'Enric Gallén, i inclou, entre d'altres, noms tan prodigiosos com Sergi Belbel i Lluïsa Cunillé), i la seva trajectòria, vertaderament esperançadora, no es limita tan sols a la tasca d'autor (7 obres publicades) sinó que també abraça la d'actor i director d'escena. Peyró, però, viu i treballa a Barcelona i, tot i que alguns dels seus treballs s'han pogut veure a Mallorca, la incidència social de la seva obra només s'hi pot observar de manera tan gencial.

La dels autors, doncs, és l'assignatura pendent del teatre actual a Mallorca, per això, premis com el de textos teatrals del Teatre Principal, convocats el 96 i el 97, i guanyats per Joan Carles Bellviure i Biel Jordà respectivament (per cert, amb les obres guanyadores sense publicar ni estrenar, per ara), i qualsevol altra iniciativa que tenguin per objectiu motivar la producció i l'estrena d'obres d'autors mallorquins novells, serien d'una transcendència inqüestionable.

Si repassam les estrenes registrades als dos anuaris esmentats, veiem que, en les dues temporades, s'han fet 63 estrenes que han anat a càrrec de 34 grups diferents. No és una xifra menyspreable, sobretot si tenim en compte que els criteris de selecció de l'anuari

En dues temporades s'han estrenat 63 obres teatrals.

no contemplen els grups d'aficionats, ni les estrenes de teatre escolar, ni els grups que no treballen normalment a Mallorca. És a dir, són estrenes de teatre en català, per grups mallorquins d'una certa trajectòria (estan inclosos dins el Circuit Teatral del CIM, la majoria són estrenes a Palma i, tret d'alguns casos concrets, es tracta de grups amb anys d'existència). És evident, però, que no tots aquests grups tenen el mateix pes dins la història del teatre dels darrers anys a Mallorca. Els criteris per definir la professionalitat dels grups de teatre són prou ambigus si ens atenem estrictament als criteris de qualitat; tampoc no sembla que els que contemplen l'experiència o l'acceptació per part del públic siguin els més adients, el cert és que grups com el Teatre de Bunyola, Estudi Zero, La Iguana, La Lluna de Teatre, Cucorba, Taula Rodona i Capsigranys, entre d'altres, són grups que, malgrat la seves diferències, tenen una trajectòria suficientment àmplia i densa com per ser considerats grups professionals. Un repàs al currículum d'alguns d'aquests grups ens confirmaria la solidesa de la seva dedicació teatral, no tan sols pel nombre de muntatges sinó també per l'encert de les obres representades. Aquest espectacular nombre de grups que competeixen per posar en escena les seves propostes no està

en consonància amb el nombre de teatres que poden acollir-les. Aquest és un dels problemes més greus que pateix el teatre en aquest moment i ara no és el lloc adequat per tractar-lo. Una de les conseqüències més immediates d'aquest increment de treballadors del teatre ha estat la necessitat d'associacions que garanteixin unes condicions laborals dignes i que reconguin el mèrit d'uns esforços, d'una experiència o d'una formació que no sempre es tenen en compte, sobretot a l'hora de repartir-se les ajudes de l'Administració, ajudes que, si hem de ser realistes, en molts de casos són l'única manera de tirar endavant un muntatge. No és casual, doncs, que l'any passat sorgissin associacions com les de Teatre Amateur, o l'AAA-PIB (Associació d'Actors i Actrius Professionals de les Illes Balears), i que es refermàs l'ABET (Associació Balear d'Empreses de Teatre), que en aquests moments està formada per La Iguana, Estudi Zero, Cucorba i Diabéticas Aceleradas. Aquesta febre associativa demostra que les coses estan canviant seriosament en la professió teatral. També ho demostra el fet que el teatre en aquests moments sigui una assignatura optativa a la majoria d'instituts d'ensenyament de Mallorca i que dues escoles de teatre no oficials, però amb anys d'experiència,

com l'Escola d'Arts Escèniques del Teatre Sans i el Centre Dramàtic de Marco formin molts dels actors i actrius que després passaran a formar part d'alguns grups ja consolidats o s'embarcaran a l'aventura de noves formacions. Alguns d'aquests estudiants són admesos cada any a l'Institut del Teatre de Barcelona, davant la impossibilitat d'ampliar la seva formació a Mallorca. No podem oblidar tampoc la gent que treballa fora de l'illa i que es va guanyant un lloc dins el difícil món del teatre, sobretot a Barcelona (Pep Tosar, J.P. Peyró, Pep Ramis, Rafel Duran, Catalina Soliveillas, Miquel Gelabert, etc.).

No seria de justícia oblidar-nos de valorar positivament la tasca que en aquests darrers anys ha dut a terme la Comissió de Cultura i Patrimoni Històric del CIM en aquest camp, incrementant les partides pressupostàries, donant suport a la realització de muntatges, creant el Circuit Teatral, ajudant a la creació d'infraestructures, establint règims de concertació amb determinats grups i espais teatrals, etc.

La manca de públic als espectacles teatrals és un tòpic de sempre. Caldria, en comptes d'eternitzar aquesta queixa, prendre mostra d'altres contrades que han superat aquesta mancança a força de riscos empresarials i d'una política teatral intel·ligent i pragmàtica, com Barcelona, sense anar més lluny. De tota manera, l'encert –discutible, com sempre– de les darreres programacions d'espais com el Teatre del Mar, el Teatre Sans, el Principal, el Municipal o l'Auditori-

um, amb un discret esperit competitiu, ha creat la impressió que també, en aquest aspecte, les coses comencen a canviar. Però si passam de les impressions a les xifres, ens adonam que aquest tòpic de la manca de públic no té una base tan real com alguns s'imaginen, com ho demostren les dades extretes de l'Anuari Teatral de 1997, dades que, com sol passar en aquests casos, pel que fa a alguns teatres, tenim la impressió que estan una mica desinflatades:

NO SERIA DE JUSTÍCIA OBLIDAR-NOS DE VALORAR POSITIVAMENT LA TASCA QUE HA DUT A TERME EL CIM

PALMA

<i>Espectacles</i>	116
<i>Funcions</i>	635
<i>Espectadors</i>	117.958

PART FORANA

<i>Espectacles</i>	253
<i>Funcions</i>	449
<i>Espectadors</i>	57.028

TOTAL

<i>Espectacles</i>	367
<i>Funcions</i>	1.084
<i>Espectadors</i>	174.986

Una altre factor que caldria considerar és el de la creació d'un públic de teatre en català que aquests darrers anys

ha experimentat un considerable augment i que ens permet d'afirmar que de tots els camps de la cultura, el que correspon a l'espectacle teatral, lingüísticament parlant, és el més normalitzat. Les dades que vénen a continuació, deduïdes de les que ens proporciona l'Anuari de l'any 1997, en aquest sentit són d'una contundència aclaparadora. Tal vegada, algun expert en sociolingüística en podria treure conclusions profitoses; però ni la nostra competència, ni l'espai de

què disposàvem per a aquest comentari, ens ho permeten, per això, ens limitam a deixar-ne constància.

Joan Arrom i Nadal

¹ Una d'aquestes dues obres és *La Família Sans*, que té el rècord de funcions en un any: 72, i la venen 5.512 espectadors, amb una mitjana de 76,5 espectadors per funció.

² Es tracta de l'espectacle en anglès *The Why Files i Janet Tomkinson and her Amazing Secret Adventures*. És de suposar que les 7 funcions són escolars, això explica l'elevat percentatge d'espectadors per funció.

³ De les 116 funcions en català, 56 corresponen a les dues obres (*Balearicus 96* i *Catxin dena quin estiu*) de Xesc Forteza, la qual cosa suposa un 45'1% del total de les funcions teatrals del Principal i un 48'2% de les funcions en català. Per altra part, del total anual d'espectadors, 23.190 corresponen als dos espectacles esmentats, xifra que suposa el 64% del total i el 71'1% del total dels espectadors de les funcions en català.

⁴ Els espectacles de la Temporada d'Òpera no estan contemplats en aquestes dades.

**erco
leta**

Gianni Rodari

**Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina**

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

**erco
leta**

Gianni Rodari

M'agradaria poder fer un balanç positiu del panorama musical a Mallorca, però no serà possible si miram les xifres. Centrant-me en el rock i en la música popular, m'abstindré d'informar de l'actualitat musical en un sentit ampli, i quant a la música clàssica no gos entrar-hi per motius obvis.

Prediccions i conformitats

La música tradicional potser es trobi recuperant terreny, però pel que respecta al rock (també música popular) en català a les Illes viu moments molts difícils. Sí, sembla que parlem d'un malalt. I a l'espera que surti algun nou valor, cal destacar l'aparició l'any passat de Biel Majoral en el mercat discogràfic. Llevat d'aquest exitós debut comercial, després de la mort d'Ovidi Montllor i Guillem d'Efak, la nostra orfandat és cada dia més insostenible, i el canvi generacional no acaba d'arribar.

Si entrem a l'àmbit popular d'aquest fi de segle, el rock, el català, el de les Illes, llevat d'alguna excepció, està clínicament mort segons *els metges* a qui he consultat. Per altra banda, el poc transitat desert dels cantautors viu moments d'una perplexitat sense límits, com és el cas de Lluís Llach, sense tenir altra tècnica de promoció que la de fer l'ullet a Maragall i criticar Pujol, tot demanant-li un canvi polític en una entrevista on l'objecte de la conversa era el seu nou disc.

Era més còmoda la reeixida de certs cantautors durant el franquisme. S'ha demostrat, tanmateix, que una política de redreçament nacional (sigui bona o dolenta i sigui qui sigui que la faci) acaba aviat amb l'esplendor dels mateixos màrtirs de la nació, el quals

Gossos, un dels pocs grups que fa "bolos" a l'estiu.

els preocupa que arribi a assolir-se malgrat sols fos la sobirania cultural. Aquest esperit, potser, estigui ara en

cions perquè es vegin pujar nous grups i consolidar-se en el mercat a no pocs. He remarcat el que passa en el

AIXÒ ÉS EL GRAN PERILL, UNA LLENGUA TAN ANTIGA COM LA NOSTRA ESPERANT A POSAR-SE DE MODA

el rock (atenció!) del Principat, on s'han posat els mitjans i les condi-

Principat, però aquí és una altra història i no es veu clar com pot acabar. A

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12
07002 PALMA DE MALLORCA

Ses Piules
Estudi
de
Perruqueria

Carrer de Navarra, núm. 3, 1r - 07003 Palma - Tel. 971 71 80 37

A black and white photograph of two men in suits shaking hands in a courtyard. The man on the left is holding a briefcase, and the man on the right is holding a folder. They are standing on a cobblestone path. In the background, there is a large potted plant and a stone pillar. A decorative metal railing is in the foreground.

Qualitat en la Gestió

"SA NOSTRA" és una entitat de persones per a persones, gestionada sota els principis de qualitat total i sempre orientada cap a la satisfacció del client.

La confiança dels nostres clients és un estímul constant de superació. Per això, donam suport als sectors que generen benestar per a la nostra comunitat. Perquè les Balears són la nostra raó de ser.

**"SA
NOS
TRA"**

CAIXA DE BALEARS

Catalunya s'han posat les bases per a un consum intern sostenible. Aquí aquesta idea produeix vertigen. Arribarem als moments de màxima esplendor provinciana al mes d'abril.

Enguay són pocs els grups que han gravat. Cal destacar el darrer disc dels Oculats a Aleluia Récords i el que està a punt d'enregistrar-se amb Antònia

cabra... La resta de l'any no compta per subsistir. És més fàcil d'entendre la situació musical si escoltam les dades que una persona força entensa en la matèria com és Miquel Àngel Sanxo, de Blau, ens ha facilitat: "De la música que es canta, un 70% (es pot arribar fins al 80%) es fa en anglès; un 29%, en castellà; i, un 1%, en català. I

més fàcils, sense sentit. En català i castellà, són més poètiques, solen tenir més qualitat"

Sentint això, un pensa en els filòsofs europeus, en el *To do is to be* contra el *to be is to do*. I arriben els famosos anys 40-50 americans, i ens esquiten, a través d'Elvis, amb un conceptual (ara macarrònic) *Do be do be do*. I tot es desbarata i evoluciona o involuciona fins avui a un ritme vertiginós.

Fora bromes i tornant a la qüestió, al darrer festival Pop-rock, el 98% dels grups cantaven en anglès, i un sol grup es presentà, a Ciutat, cantant en català. "El 1999 es presenta així" —explica Sanxo— qui afegeix: "A Blau rebem moltes maquetes, però cal que surti qualcom amb força i que sia veritablement nou. Que surti el que sigui o que torni la moda..."

Això és el gran perill, una llengua (una nació) tan antiga com la nostra esperant posar-se de moda. Sembla un poc perillós veritat? La situació es delicada, i la manca de demanda provoca el monopoli, que és igual a fàcil

EL ROCK, EL CATALÀ, EL DE LES ILLES, LLEVAT D'ALGUNA EXCEPCIÓ, ESTÀ CLÍNICAMENT MORT

Font amb una discogràfica de la qual hem nego a endivinar el nom, doncs ja l'ha canviat un parell de cops.

Sense tenir en compte els grups del Principat, els de les Illes que fan *bolos* amb certa "comoditat" són dos: Fora des sembrat i els mateixos Oculats, i això a l'estiu, quan també vénen Els pets, Lax' n'bustos, Gossos, Sopa de

això a ca nostra.

Els dos grups amb més força de tot l'Estat, els Sun flowers i els Sexy sadie canten en anglès, quan en aquest idioma, anys enrere, quasi no gravava ningú. Amb tres anys s'ha disparat i ha desplaçat al castellà considerablement. Segons Miquel Àngel Sanxo, "així ho escolta la gent, les lletres són

Si estimes Mallorca,

i igual a *underground*, un concepte in-existent a la nostra illa, mancada d'un argot de carrer com no sigui el que representi a una elit universitària, a una elit econòmica que grata un poc la guitarra, ara que és jove i els seus pa-res tenen contactes. Són pocs els músics mallorquins que s'ho han *currat* a les nits, als bars, al carrer...

Potser ara ja veim les orelles del llop de la globalització, però el que cal és que es faci música. El rock és una actitud, no potser una moda que arros-segui una llengua o a la inversa. El conformisme ens duu a Manolo Escobar a les nostres places. Sols una de-manda forta pot arribar a posar les coses al seu lloc. Ara per ara, sols el Joves per la Llengua han fet renou, la resta semblava panxacontenta vora els foguerons.

En una societat on tot es consumeix ràpidament, o provoques un augment del producte musical nacional, com fa la Generalitat, o actives un procés social (força complex i que abans no existia, i que ajudi a superar corrents

Lax'n'Busto, La caixa que puja i baixa.

tant forts com la "movida madrileña") amb força èxit, o s'entra en un estat terminal.

Aquí l'únic ajut a la música en català és del CIM, que, com en el cas dels llibres, adquireix 150 còpies. I això no

esdevé un ajut global (les altres insti-tucions no fan res), sinó que és un petit impuls que serveix de molt poc i no afecta la venda real. Segons Sanxo, i coincidint amb Toni Nicolau (Ocults), una bona empena seria con-tractar grups d'aquí a les festes de Sant Sebastià. Això seria un ajut directe i no una subvenció. Però la demanda és molt pobra i la gent és feliç amb María del Monte.

Miquel Àngel Sanxo explica: "L'A-juntament no té la culpa. Amb una pressió forta això seria fàcil de can-viar, així que no cal responsabilitzar la regidora de torn si la gent es confor-ma. Això vol dir que la demanda és inexistente".

El rock aquí i avui jo no és una con-ducta. Ara tots són feliços quan toquen les dotze i finalitza la bauxa del carrer. Això sí que no havia passat feia temps, a les festes de Sant Se-bastià, o almanco pel que fa als que han nat en democràcia. Pels altres és massa vell i mal de coure.

Àlex Volney

assegura el seu futur

El que més ens importa als mallorquins i mallorquines és la defensa dels nostres interessos patrimonials, del passat i del present, però sobretot la protecció del futur de les nostres famílies.

El Territori i la seva protecció, el Benestar dels més grans i necessitats, la Cultura i el Patrimoni Històric, el Foment de l'Ocupació i les Tradicions, l'Esport Base i la Joventut, els Serveis Municipals amb més instal·lacions per al ciutadà, el respecte pel Medi Ambient i la qualitat de vida. Competències i responsabilitats que tenim depositades els mallorquins en el Consell de Mallorca i que gestiona en cadascuna de les seves àrees assegurant el que més importa a Mallorca, els mallorquins.

Consell de Mallorca

Mallorca té una superfície aproximada de 3.640 Km² i si consideram una pluja mitjana anual de 550 mm (litres per metre quadrat). resulta que damunt Mallorca plouen 2.000 Hm³ (hectòmetres cúbics, aquesta unitat correspon aproximadament al Camp Nou de Barcelona ple d'aigua). Aquesta xifra és molt gran, però de tota aquesta aigua que plou una gran part 1.440 Hm³ (el 72%), s'evapora just després de la pluja o bé queda i impregna el sòl i a través de la vegetació torna a l'atmosfera.

Els aqüífers de Mallorca

Dels 560 Hm³ restants, 180 van a la mar per escolament superficial, torrentades de més o manco cabal i fonts que fan córrer els torrents; només les Ufanes drenen a l'albufera pel torrent de Sant Miquel 17 Hm³. Sovint ve al cap que amb la falta d'aigua que hi ha no s'aprofita aquesta aigua. De fet, la cosa no és tan senzilla i l'aigua que va a l'albufera no és aigua perduda (si volem continuar gaudint del parc natural).

Així doncs, només s'infilten 380 Hm³ (el 19%), i així i tot no són tots aprofitables. Cal dir que aquestes xifres són estimacions, no cada any plou el mateix ni la taxa d'infiltració és la mateixa en cada pluja; si plou molt en poc temps, l'escolament superficial és major, quan plou al final de l'estiu, la infiltració és menor ja que el sòl absorbeix molta d'aigua a causa de la sequedat.

Però, què és un aqüífer? Custodio, autor del manual d'hidrogeologia més apreciat, defineix aqüífer com roques que tenen la capacitat d'emmagatzemar i transmetre aigua, o sigui una roca permeable. En oposició a l'aqüífer, hi ha altres termes com aqüíclode o aqüífug que per al nostre cas seran roques impermeables. O sigui que l'aigua que plou pot infiltrar-se a través d'una roca permeable, o bé pot discórrer superficialment on hi ha roques impermeables, i així arribar a la mar o bé infiltrar-se en arribar a roques permeables. Cal dir que la permeabilitat pot ser per diferents causes: roques que permeten que l'aigua s'escoli per l'espai que hi ha entre els grans que la constitueixen (porositat granular), a través d'esclatxes que té aquesta roca

(porositat de fracturació) o bé per autèntics conductes o "venes" subterrànies (porositat càrstica). La capacitat de la roca per transmetre aquesta aigua rep el nom de permeabilitat i pot ser molt diferent en unes roques o altres, o sigui, hi ha roques més permeables que d'altres.

L'aigua que s'infiltra en un aqüífer, fins on s'escola? L'aigua va baixant per gravetat fins que arriba a un nivell en què la porositat es troba plena d'aigua, nivell que anomenarem piezomètric, o bé fins que troba una roca impermeable, aleshores discorrerà per la superfície de contacte entre la roca permeable i la impermeable fins arribar al nivell piezomètric.

En un aqüífer, l'aigua emmagatzemada no sol romandre estancada sinó que flueix per gravetat cap al nivell més baix que hi ha, que en general a Mallorca és la mar. Ens podem trobar casos d'aqüífers que es troben desconnectats de la mar ja que la roca impermeable té una forma de gibrell gegant que alberga al seu interior la roca permeable i, en conseqüència, l'aigua, en aquest cas parlem d'un aqüífer penjat.

Un altre cas és que l'aigua que ha arribat a l'aqüífer per infiltració vertical, a favor de la gravetat després, en migrar lateralment per arribar a la cota del mar, pot trobar-se que té a sobre una roca impermeable i l'aigua ara hi circula "empresonada" per davall de la roca impermeable suprajacent a aquesta que l'obliga a baixar de cota ja que no pot travessar-la; de la mateixa manera que l'aigua que circula per una canonada a pressió; en aquest cas, estam parlant d'un aqüífer captiu o confinat.

De tota manera, l'aigua que ara cir-

cula a pressió, si li alliberassim aquesta pressió, arribaria a un nivell superior que és el seu nivell piezomètric, que en aquest cas no és l'autèntic nivell de l'aigua (per això, no és el mateix parlar del nivell de l'aigua que del nivell piezomètric). Amb un exemple quedarà aclarit: posem pel cas que s'està fent una perforació a través d'argila impermeable i es troba l'aigua quan s'arriba al nivell de 200 m de la boca, aquest és el nivell de l'aigua, però després l'aigua de cop puja fins a arribar als 80 m, aquest és el nivell piezomètric.

L'estudi geològic d'una àrea que inclogui els tipus de roques que hi ha i la seva disposició en l'espai és clau per poder esbrinar quin camí seguirà l'aigua fins a arribar a la mar i en quins punts s'acumularà. L'estudi de la precipitació, quantitat i intensitat, ens permetrà esbrinar quina quantitat d'aigua s'infiltrarà i, finalment, l'estudi de la piezometria, estudi del nivell piezomètric, determinarà en quin estat es troben els aqüífers i, per tant, ens permetrà definir la reserva, aquest apartat potser es el més fonamental.

A partir dels tipus de roques i de la disposició en l'espai es defineixen les unitats hidrogeològiques, que són les conques subterrànies per les quals l'aigua discorre cap a la mar. De la mateixa manera, en les conques superficials es poden definir divisòries d'aigües, tàlvegs i cabal d'aigua. Una unitat hidrogeològica és una entitat major que un aqüífer, de manera que conté diversos aqüífers o verticalment o horitzontalment. Cada unitat hidrogeològica és independent de les altres, per tant, tendran gestió diferent i problemàtiques diferents.

Damià Perelló i Fiol

Productes d'estalvi de "la Caixa"

Dipòsits a termini

Assegurances d'estalvi

Fons d'inversió

Plans de pensions

Mirem per les seves inversions

Posi els seus estalvis en mans d'especialistes: a "la Caixa" mirem pels seus diners i li proporcionem solucions a mida. Perquè sabem que, a l'hora d'invertir, cada persona té necessitats diferents. Per

això, li oferim el nostre assessorament personal. Perquè vostè pugui invertir amb tranquil·litat i obtenir la màxima rendibilitat. **Vingui a "la Caixa".** Mirem per les seves inversions. Mirem per vostè.

www.lacaixa.es

Baltasar Porcel

o el naufragi d'Ulisses

La novel·la, a més d'una tècnica narrativa, exigeix a l'escriptor altres coses. Tan important com saber escriure és tenir coses a dir. Aquesta és la manca que ja s'observa en una novel·la de Baltasar Porcel com *"Els dies immortals"* (1984), en la qual hom té la sensació que els personatges no tenen relació amb la realitat. Els llargs monòlegs ens posen davant uns essers que no poden haver existit mai. En tot cas, aquests fantàstics protagonistes, són un pretext perquè l'escriptor, esdevingut intèrpret dels fatals desig-nis que mouen l'esser hu-mà, ens exposi, un cop i un altre, les seves tesis i reflexions més o menys filosòfiques. I quan Porcel fa referència a Mallorca ja no hi ha la vivacitat de la seva primera obra: es descriu un món que tampoc no existeix ni ha existit mai.

Després del fulletó que fou *"El divorci de Berta Barca"* (1989), a *"Lola i els peixos morts"* (1994) aquests

trets es fan més greus. És com si no hi hagués res a dir, com si les idees s'haguessin esgotat. Porcel s'autoretrata en l'escepticisme del personatge central. Malauradament, l'andritxol, en el seu periple, ha perdut allò que posseïa de més interessant. Abans, l'exotisme viatger li va donar una certa gràcia, ara això també ha mancabat, i ens ofereix un exercici literari reiteratiu i poc suggerent, que no és vàlid ni per passar comptes amb els seus propis monstres. A *"Mediterrània: onatges tumultuosos"* (1996) ens trobam amb un Por-

cel a la recerca oberta de quelcom a dir. La mediterraneïtat, amb el seu classicisme, gresol de cultura, és un bon filó per vestir un món ideològic que es construeix precisament sobre la negació de la ideologia —almenys de qualsevol que s'entengui com a perspectiva d'emancipació—. Porcel segueix les passes d'aquell altre gran escèptic que fou Josep Pla, i li ret un just homenatge. El fil conductor és el

viatge, però el viatge porcel·lià és un viatge artificios, a la recerca d'allò que ja se sap que existeix. Un viatge al tòpic en definitiva.

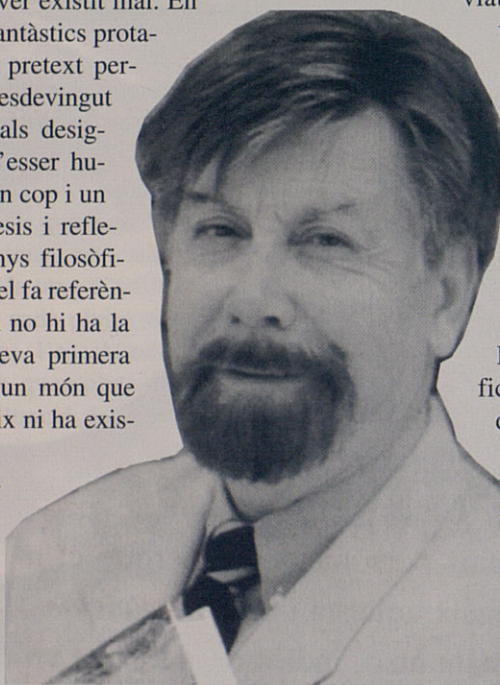
El llibre significa un garbuix d'anades i vendudes cap a la consciència de la mediterraneïtat com a punt de partença de la cultura occidental, de

l'humanisme, l'individualisme i la democràcia. Aquesta és la idea principal que es desprèn d'un relat amb poques idees. Però en el rebuig als integritismes, a les "terres promeses" del marxisme, i en el cant a les excel·lències del mode de vida occidental, Porcel s'oblida de veure cap limitació al nostre món. Per a ell som i vivim en el millor dels mons, hem arribat al cim. La història s'ha acabat. *"Una vegada vaig escriure sobre la utopia de Plató que aquells que volien erigir el cel sobre la terra han creat*

sempre únicament un infern" escrigué Karl R. Popper. I tenia raó, l'utopisme radical ha estat capaç de generar les més grans monstruositats, els inferns més blasmables. Però això no dóna cap dret a Popper per ignorar, sense negar la realitat, la marginació de milions de persones en el cor mateix d'occident, ni a quedar-se tan tranquil davant el desastre social de l'anomenat Tercer Món, ni a plantejar una estratègia armamentista com a la millor política per a la pau, ni a acusar de falsos i demagògics els que es preocupen per l'agressió contra el medi ambient. La utopia, entesa com un projecte tancat, com una construcció ahistòrica, potser ha fallat, però això no vol dir que el més egocèntric conservadurisme es pugui presentar com a cosmopolitisme liberal o com a síntesi del classicisme grecomediterrani. No es pot confondre el liberalisme democràtic occidental amb el ressentiment que duu al no res. De camí cap al far de la llibertat la nau de l'Ulisses porcel·lià s'ha afonat en la tempesta reaccionària. Per a aquest viatge, a dir ver, no calien tantes beaces.

A *"Ulisses a alta mar"* (1997) hi tornam trobar els ingredients de sempre. Moltes reflexions, els llargs monòlegs, els elements autobiogràfics, el recurs al costumisme del poble, la mateixa visió d'una Mallorca de postal, estantissa, inexistent... Ulisses ha embarrancat de manera definitiva. Sota la cortina de savi escepticisme s'hi beslluma una silueta cínica. Els ideals de la mediterraneïtat, si existeixen, no poden consistir en aquest esteticisme paisatgístic ple de narcisisme. Els negres navilis, com diria Homer, han estat devorats per l'antiga Escila del poder. Això sí, entre els fusts del naufragi en resten unes bones novel·les.

Mateu Morro i Marcé

Des d'ara, en un sol telèfon hi trobaràs la resposta a infinitat de qüestions d'arreu de Catalunya.

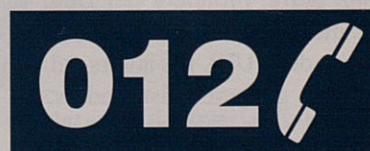
012

La resposta

Un nou servei. Un nou telèfon* que pot resoldre alguns tràmits sense haver-se de desplaçar, que dóna resposta i orientació, principalment, sobre temes relacionats amb l'Administració de la Generalitat i també sobre d'altres serveis.

El 012 posa, a l'abast de tothom, infinitat de dades d'interès.

Només cal telefonar.

**atenció
ciutadana**

 InfoCat

 **Generalitat
de Catalunya**

*91,2 ptes. els 3 minuts o fracció.

La Vida popular del beat Ramon Llull del prevere Jaume Borràs Rul·lan, editada a Calvià

La delegació de l'Obra Cultural Balear a Calvià ha publicat, dins la col·lecció Beat Ramon, la *Vida Popular del Beat Ramon Llull* del prevere Jaume Borràs Rul·lan (Sóller 1879-Madrid 1954), edició facsímil de la segona edició de 1915. Un opuscle que va ser escrit per al VI centenari de la mort de Ramon Llull, amb la intenció de popularitzar la figura del beat, i que ara és de bell nou al nostre abast. Cal felicitar l'Obra Cultural Balear a Calvià per aquesta iniciativa.

Jaume Borràs Rul·lan, Pre.

VIDA POPULAR
DEL
BEAT RAMON LLULL

CALVIÀ, 1998

(Edició facsímil)

L'antiga església de Calvià (segles XIII-XIX)

L'Ajuntament de Calvià ha publicat *L'antiga església de Calvià (segles XIII-XIX)*, d'Antoni Vicenç i Batle. El llibre estudia la història de l'antic temple i demostra que va ser el punt

de partida de la formació de la vila de Calvià a partir d'un hàbitat dispers. Antoni Vicenç descriu com els calviàners, que fins molt entrat el segle XX van viure marcats per la pobresa de les terres de conreu, varen bastir una petita església en el segle XIII, que després es va anar ampliant i engrandint capella per capella fins al segle XIX. L'any 1893 es va demolar el buc primitiu per construir-hi el nou temple. El llibre, que fa aportacions també a la història civil i artística del municipi, és un element imprescindible per a la història de Calvià.

Banyalbufar i la seva història

El llibre *Banyalbufar i la seva història* és el resultat del projecte, promogut per l'associació Amics de Banyalbufar, d'enllestir una obra que aglutinàs bona part dels aspectes històrics, econòmics, geogràfics i patrimonials del poble. En el llibre, hi han intervingut 12 experts, coordinats per Sebastià Serra, professor del Departament d'Història Contemporània de la UIB. Els autors del llibre són geògrafs, historiadors, historiadors de l'art i prehistoriadors que al llarg de vuit capítols han estructurat el contingut d'aquesta obra. El medi geogràfic ha estat elaborat per Bàrbara Bujosa, Antoni Rodríguez i Onofre Rullan; el turisme a Banyalbufar, per Antoni Sastre; el patrimoni històric i artístic, per Margalida i Aina Albertí Cabot; Banyalbufar en la història i en l'antiguitat, per Josep Merino i Francesca Torres; l'edat medieval, per Guillem Morro; la història moderna, per Jaume Albertí i, finalment, la història contemporània, per Jaume Albertí i Benet Albertí. Després de les dificultats que comporta enllestir un llibre d'aquestes característiques, amb *Banyalbufar i la seva*

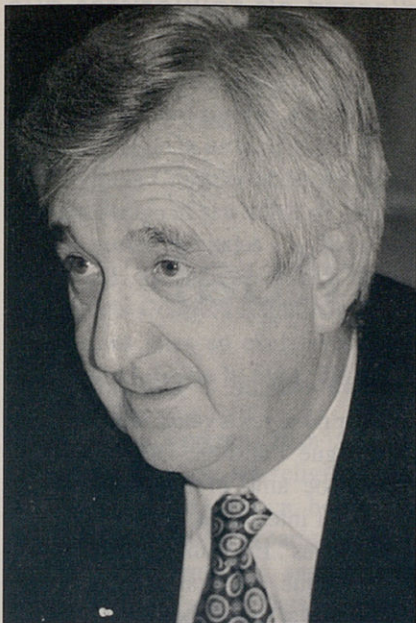
història s'assoleix en certa manera el que es pretenia: una aproximació divulgativa al fet històric banyalbufarí. A partir d'ara, per continuar la labor, aquesta obra s'ha de veure completada amb monografies (algunes d'elles ja publicades) que n'ampliïen el contingut i n'ompliran els buits que deixa qualsevol estudi de síntesi. (J.A.)

Premis Insulae 1999

La Secció Balear de la Societat Espanyola d'Estudis Clàssics convoca els premis *Insulae 99*, dedicats a la memòria del Cardenal Despuig, en l'apartat d'assaig o altra creació literària que tracti el món antic o la tradició clàssica en qualsevol dels seus aspectes; en l'apartat de creació literària (poesia, narrativa o teatre) inspirada en el món clàssic, per a alumnes de secundària, i en l'apartat de creació plàstica (maqueta, dibuix, còmic, cartell, fotografia...) que faci referència al món clàssic. El termini de lliurament dels treballs és el 31 de maig de 1999.

Cañellas deixa l'escó

El moment polític acusa de cada cop més la situació preelectoral. La dimissió de l'escó de diputat de l'ex-president Gabriel Cañellas no es pot interpretar més que per un desig de desmarcar-se de l'estratègia de Jaume Matas i els seus possibles mals resultats a les urnes. També és un reconeixement que ha perdut la batalla interna per controlar les llistes i el partit. A hores d'ara, valorar els efectes d'aquesta dimissió sobre les expectatives electorals del PP és prou difícil. Per una banda, l'apatia del canyellisme pot provocar una retracció electoral, però, de l'altra, la dimissió de Cañellas i la seva contraposició amb la política de Matas té l'efecte de centrar aquest darrer i d'alliberar-lo parcialment de la feixuga càrrega de corrupció associada a Cañellas.

D'altra banda, l'aparició de propostes electorals de caràcter local no controlades per la direcció del PP a llocs com Alcúdia, Manacor o Menorca, insinua un malestar intern dins el partit conservador. El cas de Santanyí il·lustra molt bé aquest estat de coses. La crisi interna dels conservadors és expressiva del moment d'incertesa electoral.

Els propietaris de les finques rústiques. Les entitats Federació Agrícola Ramadera Balear, Meloussa i Agrame de Menorca i l'Associació Amics de Foravila han manifestat el seu rebuig a certs aspectes de les Directrius d'Ordenació Territorial. Referir-se a aquests col·lectius com el "sector agrari" és una paradoxa. Si alguna cosa tenen en comú aquests propietaris és la intenció urbanitzadora. S'han vestit amb un tel ruralista per tal d'encobrir finalitats especuladores. Per al futur del camp fan més por que una calabruixada.

Explosió de les promocions urbanístiques. Segons el GOB les Directrius d'Ordenació Territorial no afecten la major part de les urbanitzacions i complexos hotelers més polèmics. En canvi, la campanya publicitària del Govern Balear ha fet accelerar al màxim la tramitació de les urbanitzacions i projectes de construcció. Davant el desconeixement del que pot passar tots els promotors frisen a presentar els seus projectes.

El País Basc. D'ençà de la treva d'ETA i del nou procés polític basc la reacció dels partits estatals ha estat molt irritada. Ha mancat sentit de la responsabilitat i consciència de la transcendència de la nova situació. Sembla com si estiguessin preocupats per un final de la violència que els deixa sense part dels seus arguments. De fet, no passa dia que no expressin el seu rebuig a la pacificació que el nacionalisme moderat ha impulsat —a risc de ser acusat de supeditar-se als radicals— en benefici de la resolució del conflicte. Borrell, per exemple, ha alertat del perill de disgregació d'Espanya com a conseqüència de la "radicalització del PNB" i, fins i tot, va oferir un pacte al PP davant les eleccions municipals.

Ciutadans estrangers. Mentre segueixen els dubtes sobre la independència política respecte del PP de "Ciudadanos europeos", a Eivissa ha aparegut el col·lectiu "Europeus Progressistes", que ha iniciat també una campanya adreçada a explicar als ciutadans europeus com ho han de fer per votar. El seu portaveu, Peter Scherges, va declarar que són un grup que es vol implicar en un procés de canvi a Eivissa i que han fet opció per un Pacte de Progrés a Eivissa i Formentera.

Eix Istanbul-Madrid-Belgrad. El Govern espanyol ha fet tot el possible per tal d'evitar la reunió del Parlament del Kurdistan a l'exili al País Basc. Davant les pressions del govern turc, Aznar recordà les competències exclusives de l'Estat en relacions exteriors i va apel·lar als interessos empresarials. Per al poble kurd, com per al kosovar, els drets humans no són d'aplicació. El Parlament basc no ha fet el ridícul, com es pensa Jaime Mayor Oreja, sinó que ha defensat l'humanisme i la solidaritat. No debades la societat basca és una de les més solidàries d'Europa.

S'ha desfermat una pressió informativa mai vista a favor de Jaume Matas i el PP. Aquest fet fa pensar en la continuïtat, intensificada i renovada, de les pràctiques tradicionals de control dels conservadors. Les grans quantitats dedicades a publicitat, el control —a vegades directe— sobre els continguts informatius dels mitjans, les costoses festes i espectacles populars, l'esforç per *clientelitzar* encara més sectors socials concrets, són els eixos de la precampanya del PP. Aquesta situació, sense dubte, no és pròpia d'un procés de centrament polític.

Les preguntes són inevitables. Cada vegada que surten a ballar els Cossiers sempre hi ha algú que demana: Què son els Cossiers? Què signifiquen aquests balls? D'on ve això? I la veritat és que tan sols en una cosa s'han posat d'acord els folkloristes que han tractat el tema: En l'obscuritat del seu origen i, fins i tot, en l'etimologia de la paraula Cossiers que els defineix.

Els Cossiers

la supervivència del ritual

A tot això hem d'afegir que una paraula que ha estat utilitzada, i molt, durant segles i segles pel poble poc o gens il·lustrat, ha de sofrir forçadament l'erosió que sempre ocasiona la tradició purament oral, i així trobam a docu-

tal deformació, el trobam a la germana Menorca, on, fent valer la presència britànica a l'illa durant bona part del segle XVIII, hi ha grups que defensen un fictici ball d'Escòcia, suposadament originari d'aquella nació cèltica, ball que utilitza, per cert, la

anys va escriure: "L'etimologia de Cossier no té res a veure amb Escòcia, com digué l'arxiduc Lluís Salvador, ni tampoc amb el mot "Cossi", tal com s'ha interpretat popularment des de fa segles. En realitat es tracta d'un adjectiu que devia significar "corredor", derivat dels substantius "cossia", inicialment "correguda".

Miralles hi afegeix més endavant: en alguns llocs del Principat hom al·ludeix encara al mal quan fa la seva cossia, és a dir, quan "segueix el seu curs". És remarcable, d'altra banda, el caràcter itinerant dels Cossiers en encapçalar la processó del Corpus, o del sant patró de la localitat. Tampoc no hem d'oblidar que fins a principis del present segle els Cossiers eren vertaders "corredors" quan participaven a les corregudes del cós."

En el *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*, del qual es autor Joan Coromines, hi figura l'article següent.

Salta a la vista que el nom d'aquest ball ni el dels seus balladors no poden tenir res a veure etimològicament amb el de l'atuell de rentar; i no cal dir que la història que conten a Menorca d'un ball d'Escòcia és un cas típic de "llegenda etimològica" sense cap valor.

I afirma: "Es tracta d'una adaptació catalana d'un mot mossàrab: Koäir (corredor: que corre cerimonialment) derivat del llatí *cursus*." Per part meua aquesta teoria és la vàlida i definitiva. Descartades totalment, doncs, absurdes referències a Escòcia o a l'utensili domèstic de fer bugada, hem d'admetre l'evidència que Cossier ve de Cossia, i que Cossia ve de Cós, o lloc de córrer, paraules que recorden en tot cas el caràcter itinerant que sempre

Cossier és una adaptació catalana del mot mossàrab Kosäir(corredor), derivat del llatí Cursus

ments, arxius, consuetes o pagaments definicions d'aquells balls com a de: Cossiers, des Cossis, des Còssil, Còssills, etc.

Tot i amb això, el punt més àlgid de la mala interpretació, i prova evident de

mateixa tonada que els Cossiers de Pollença, i que reuneix totes les característiques d'un ball de Cossiers, Dama inclosa. La gent vella, tanmateix, encara l'anomena: ball des còssil.

Joan Miralles i Montserrat ja fa uns

Els Cossiers de Montuïri surten el carrer el mes d'agost.

han de tenir els Cossiers en les seves ballades pels nuclis de població, costum que encara conserven en els pobles on surten, sigui el dia del patró o el dissabte de la festa. Un altre detall que lliga els Cossiers al fet de córrer és la presència al seu vestit de les cintes que porten penjades a la faixa, faldilla avall. També era costum ancestral que els Cossiers tinguessin dret a córrer unes joies en exclusiva al cós del poble el dia de la festa. Tal era el cas d'Alaró.

Pel que fa a l'origen, Joan Amades ens assenyalà: "En les religions dels pobles de cultura clàssica, hom troba diverses cerimònies de caràcter cultural que recorden ritus agraris molt antics, dedicats a divinitats agrícoles. Sembla que les divinitats agràries més primitives eren femenines. Com hem dit abans des de molt enllà que hom associa la idea de la fecunditat amb la dona, més agermanada a la mare terra que l'home."

"La persistència d'elements femenins en el vestit de diversos ballaires de danses populars, tals com: faldilletes, mitges, travessers damunt el pit, cintes i flocs, cossets cenyits, i encara d'altres, així com la tendència a vestir-se de dona d'algunes de les disfresses del Carnestoltes, poden recordar cultes a divinitats agràries molt arcaïques pròpies de les cultures matriarcal continuades i sobrevisades per la Roma clàssica."

Julio Caro Baroja també ho veu, quan al seu llibre *Los pueblos de España* escriu: "La cantidad de elementos tomados de la indumentaria femenina que ofrece la vestimenta de los que ejecutan los bailes de palos, cintas, etc. es un indicio más de que en otros tiempos tales bailes estaban dedicados a una dios Ctonica del tipo de Cibeles."

El ball, per tant, gairebé sempre té origen cultural, i és un vestigi d'antigues litúrgies destinades a genis o déus agraris. Tots coneixem danses de determinats llocs que tan sols s'executen en un dia concret, com qui fa una cerimònia o especial homenatge a algú ben definit. Els nostres Cossiers en són una bona prova.

Els antics Cossiers d'Alaró, 1939.

També s'ha escrit que les curses o cóssos, o tot allò que recordi moviments ràpids, evocuen pràctiques de màgia per aconseguir el creixement i bon esplet dels vegetals necessaris a l'home. El ball de Cossiers, jo crec, amb tota l'erosió i transformacions que comporten la seva existència multiseular, ha arribat fins a nosaltres com un vertader fòssil que ha suportat els entrebancs dels temps, la història i el voltar del món. És, per tant, versemblant situar el seu origen en l'època de les més primitives manifestacions humanes de culte a un ésser superior.

dots i dignitats eclesiàstiques que ballaven a les celebracions, costum que es conservà per molts de segles. Les processons cristianes no foren, en definitiva, més que una dansa en forma deambulatória; unes desfilades conjuntes i devotes de clerecia i fidels, que originaren més tard les danses ambulants com la dels Cossiers, que nosaltres hem arribat a conèixer. Al renaixement i al barroc les funcions solemnes eren una mostra fastuosa d'escenes espectaculars per tal de fer entendre a la gent els misteris de la fe. La mitologia pagana es veia

L'origen del ball situa a l'època de les més primitives manifestacions humanes de culte a un ésser superior

L'arribada dels cristianisme no modificà substancialment aquell estat de coses. Si bé es veritat que la nova religió era totalment diferent a les llavors existents pel que fa als seus ritus, els primitius cristians no volgueren, o no pogueren, prescindir de determinades formes de culte que eren practicades amb veritable fe, fins i tot, pels sacer-

mesclada amb evocacions bíbliques i al·legories antigues. Era l'època dels simbolismes més recercats. Figures simbòliques que procedien de temps més reculats estaven aclimatats i vigents.

Aquest estat de coses va permetre certs paganismes arrelats al gust del poble i va suportar, fins i tot, el concí-

li de Trent. Allà, davant l'evidència de no poder suprimir actuacions com la dels Cossiers dintre de les esglésies, els fou adjudicada una altra funció, un poc forçada, però bona d'entendre per una gent del poble a la qual els misteris i dogmes de la mare església els havien d'entrar pels ulls.

Idearen que cada un dels balladors es

dar-los; és la Dama, que simbolitzaria la gràcia, la fe o la religió. (Que lluny de simbolitzar deesses paganes agrícoles i fèrtils!)

La idea era que, junts, Cossiers i Dama, mostrarien la bellesa espiritual que l'home adquireix quan, plegades, virtuts i gràcia, caminen (o ballen) pel camí de la fe veritable, arma in-

Durant els segles les cites històriques dels nostres Cossiers són abundants. Nombrosos eren els llocs on en sortiren, molts estan molt ben documentats, d'altres desdibuixats per sempre, n'hi ha que no s'han aturat mai i d'altres que després d'anys d'absència han conegut processos de recuperació. Com és natural les modes i el passar dels temps han fet que coreografies, músiques o vestes es vegin un poc retocades o adaptades, però us puc garantir que els Cossiers de Mallorca, germans d'altres que ballen a la Península o a la resta d'Europa, són el millor tresor que la nostra dansa popular conserva.

I així, sense treure'ls mai del seu context i anant a veure'ls ballar on toca i quan toca els podeu trobar ben ufanosos a Algaida, el 17 de gener i els 24 i 25 de Juliol; a Alaró, el darrer dissabte de maig i el dia 16 d'agost; a Manacor, per la fira de maig; a Pollença, dia 2 d'agost, i a Montuïri, els 15, 23 i 24 també del mes d'agost

Francesc Vallcaneras

Les processons cristianes originaren danses ambulants com la dels cossiers, tal com es coneixen avui

convertís en la representació personal d'una virtut. Es tractava de tranquil·litzar consciències i donar patent de cosa sacra a aquell ball que tanta d'olor feia de cosa pagana. Aquestes virtuts, amb el seu fer i desfer cada una de les danses, envoltarien i adornarien una figura central, vestida de blanc, que sembla dirigir-los i coman-

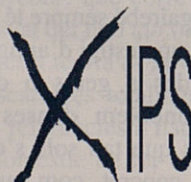
fal·lible per vèncer el mal i el pecat. Però, això sí, tots serien mascles, inclosa la Dama que també seria un home convenientment transvestit, ja que era simplement impensable que fos veritablement una dona. Ja no hi havia res a dir, i de llavors ençà... a ballar per oficis i processons. El vell fòssil ritual s'adaptava als temps.

iMac. Ho sentim, no és beige.

El teu Centre Apple és

 Servei Tècnic
Oficial Apple

Mca. S.L.

 Distribuidor
Autoritzat Apple

C/ Sant Joaquim, 9 Tel: 971-76.06.76 Fax: 971-76.04.26 07003 - PALMA
Delegació a Menorca: Tel: 971-35.30.98 Mòbil: 639-84.43.28

<http://www.infotelecom.es/xipsmenorca> xipsmca@readysoft.es

A les aigües que envolten Mallorca, es conserven una gran quantitat de restes arqueològiques que són un testimoni cabdal per interpretar moltes de les més fosques i arcaïques etapes de la nostra història. La investigació d'aquests jaciments submergits ha possibilitat la recuperació d'una font d'informació privilegiada i la d'uns elements materials conservats en unes condicions que sols es troben al fons de la mar.

L'arqueologia submarina, una font d'interpretació històrica

L'arqueologia subaquàtica és una branca molt jove del vell arbre de la ciència de la investigació històrica. Fins fa ben poc era pràcticament inexistent. No va ser fins l'aparició dels equips de busseig autònoms, els anys 50, quan aquesta activitat esportiva es va introduir a les nostres costes per agosarats submarinistes. Quasi d'immediat, els pioners del busseig autònom varen anar descobrint restes arqueològiques dipositades al fons marí i als quals sols ells podien accedir.

Alguns historiadors com Mascaró Passarius, Damià Cerdà i d'altres erudits locals, veren la necessitat d'intentar recuperar alguns d'aquests elements materials, o almanco documentar-ne l'existència. La major part de les restes que es recuperaven de la mar eren venudes a estrangers o a particulars i es podien veure als patis i entrades de les cases i restaurants de molts de llocs de la costa mallorquina, sense que oficialment es fes res per impedir-ho.

Als anys 70, es varen fer les primeres excavacions arqueològiques submarines, de caire oficial, a la nau púnica del Sec i en una sèrie de jaciments romans de Cabrera. Després, Damià Cerdà va excavar la nau romana d'època Republicana de la Colònia de Sant Jordi i Víctor Guerrero, els jaciments de na Guàrdia i el Cabrera III. Malgrat els bons resultats que n'obtingueren, la falta de suport i manca d'infraestructures impediren la consolidació dels equips que s'havien anat formant.

L'any 1985 es va fer la darrera campanya oficial, poc després l'arqueologia subaquàtica va quedar paralitza-

da, deixant de nou que fossin els espoliadors els que traguessin profit dels molts jaciments fèrtils que encara quedaven.

L'abandonament a la seva sort d'una de les principals fonts d'informació històrica i cultural de Mallorca va durar fins al 1995, quan el Servei de Patrimoni Històric i Artístic del Con-

submergit de Mallorca. Aquest pla, que anomenarem Campanyes de Control, Vigilància i Prospecció dels jaciments arqueològics de Mallorca, tenia com a principal objectiu recuperar, per a tota la comunitat, les informacions i els materials que oferia aquest camp de la investigació històrica.

En aquestes campanyes preteníem

Els anys setanta es varen fer les primeres excavacions arqueològiques submarines

sell de Mallorca va decidir posar fre al continuat espoli submarí. L'estiu de 1995, qui subscriu aquest article, ajudat per un grup de submarinistes voluntaris, vàrem intentar articular unes mesures de protecció del patrimoni

revisar l'estat dels principals jaciments coneguts, per veure en quina situació es trobaven, i així poder articular mesures de protecció. També es varen iniciar prospeccions sistemàtiques de zones determinades del litoral

Àmfora romana del Cabrera III. Foto: F. Cabrera.

Escudelles púniques del Cabrera III. Foto: Francisca López.

costaner per intentar localitzar-hi nous jaciments. El tercer objectiu era articular un grup de bussejadors que tengués la capacitat tècnica i científica per investigar i protegir el nostre patrimoni històric submergit. Per aquest motiu, creàrem el Grup d'Ar-

CIM, s'han pogut fer, fins ara, quatre campanyes arqueològiques entre 1995 i 1998. Malgrat les limitacions tècniques i econòmiques que hem hagut de superar, els resultats de les investigacions han permès de realitzar prospeccions sistemàtiques d'una bona part

Es varen iniciar prospeccions sistemàtiques de zones determinades del litoral costaner per intentar localitzar-hi nous jaciments

queologia Subaquàtica de Mallorca, primer com un grup de submarinistes voluntaris, per després, el 1998, constituir-nos com a associació cultural dedicada a la salvaguarda del patrimoni històric submergit de Mallorca. Gràcies a la feina feta per aquests companys i a l'ajut i suport que hem rebut del Servei de Patrimoni del

del litoral mallorquí. De forma més intensa hem cobert l'àrea que va des del freu de la Dragonera fins al cap de ses Salines i l'arxipèlag de Cabrera. Les investigacions submarines realitzades han permès el descobriment d'una quarantena de nous jaciments, entre els quals caldria destacar-ne quatre, que són els que hem investigat

més acuradament.

Els jaciments sobre els quals hem duit a terme sondatges arqueològics o recuperació de materials són: la nau púnicoeivissenca de la Conillera o Cabrera VII, en la qual treballàrem els anys 1996 i 1997. La nau romana que anomenam Cabrera VIII, en la qual haguérem de fer una intervenció d'urgència per tal de protegir-la d'un espoli que s'hi estava produint per furtius, i el jaciment medieval català del segle XIII, que anomenam Calvià I, també sondejat en la campanya de 1998. Un altre jaciment que hem investigat amb atenció correspon a una nau romana enfonsada en aigües de la serra nord i que anomenam Tramuntana I.

A més d'aquests quatre jaciments, als quals hem prestat una atenció preferent, altres jaciments arqueològics ens han ofert interessants informacions i materials que esperam poder investigar com cal en el futur. Per esmentar-ne qualcun, citarem el galió del segle XVIII de la Dragonera, la nau francesa d'Andratx procedent d'Argel i enfonsada en el 1817, i molts d'altres jaciments que per ara no hem pogut investigar com voldríem.

Esperam que, després d'aquesta introducció al tema que hem fet, puguem explicar, amb més detall, als lectors d'*El Mirall* algunes de les informacions i materials que han ofert les investigacions arqueològiques que hem desenvolupat en aquests darrers anys. Així podrem mostrar-vos com, gràcies a les tècniques d'investigació que ofereix l'arqueologia subaquàtica, es poden recuperar un gran nombre de materials i informacions procedents del fons marí que retornen a nosaltres, després de molts segles, per convertir-se de nou en una història viva.

Joan Manuel Pons Valens

Les investigacions submarines realitzades han permès el descobriment d'una quarantena de nous jaciments

Els mallorquins i menorquins que viuen fora de l'illa segueixen sempre que poden les activitats culturals que es fan a l'arxipèlag i es mostren especialment preocupats pel tema de la llengua i la preservació del patrimoni cultural. Polítics, jutges, catedràtics, artistes, tots tenen en comú que enyoren les illes, però, a vegades, troben que no hi ha a Balears segons quines oportunitats per realitzar-se professionalment.

Preocupació per la llengua i la preservació del patrimoni cultural

Salvador Moyà, paleontòleg, treballa a l'actualitat a l'Institut d'Investigacions Paleontològiques de Sabadell (Barcelona), i veu des de la distància, encara que manté un contacte freqüent amb Mallorca, amb preocupació el tema lingüístic a les Illes.

"Fa uns anys que no visc a Mallorca, però em pareix que no estaria malament fer un esforç suplementari en el tema de la llengua, tot i que és un assumpte que no he seguit gaire", destaca Moyà.

"Crec que és un tema que no acaba d'interessar els polítics mallorquins i no està dins de les prioritats" afegeix, a la vegada que destaca que "el Govern veu aquest tema com una cosa llunyana i té altres prioritats. Hi ha molta preocupació, per exemple, pel tema turístic, però molt poca sensibilitat per aquest tema de la llengua que,

d'altra banda, a Catalunya es veu que és una batalla constant i aferrissada". Així com a Catalunya hi ha aquesta sensibilitat per part dels polítics "em sembla que a Balears i al País Valencià la llengua i la cultura pròpia són temes més secundaris". Moyà està a l'aguait de l'activitat cultural de Ma-

ve del segle XVIII" i s'hauria de continuar aquesta tradició ja que, segons el seu parer, "som una comunitat rica i sembla mentida que no es puguin potenciar aquestes coses".

Respecte a la tasca que ha duit a terme la Universitat en aquest sentit diu que "s'hi han fet esforços importants i es

Moyà, paleontòleg: "A les Balears i al País Valencià, la llengua i la cultura són temes secundaris"

llorca a través de l'Espai Mallorca i assenyalava que "hi vaig sempre que puc" i afegeix que "la veritat és que no conec cap mallorquí que visqui aquí que no tenguí ganes de tornar, que no enyori l'illa, el que passa és que no sempre hi ha unes bones oportunitats per treballar a Mallorca". En referència a altres qüestions destaca que "si la cultura ja és un tema difícil, quan passam a les qüestions científiques la cosa es complica més". En aquest sentit posa de relleu que "sembla que s'ha oblidat que a Mallorca hi ha una molt bona tradició científica en el camp de les ciències naturals, que

va avançant un poc en aquests temes, però és necessari fer-hi molt més, sobretot en la investigació en biologia i ciències naturals".

Guillem Vidal, magistrat, president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, és un dels altres mallorquins que fa uns anys que viu a fora. Amb anterioritat havia estat destinat a Palma com a president de l'Audiència de Palma.

"Em resulta un poc difícil fer una valoració sobre la política cultural que es fa a Balears perquè fa uns anys que estic fora i no puc seguir gaire el dia a dia en aquests aspectes. Vaig anar a la

Guillem Vidal.

Vidal, president del TSJ de Catalunya: "Hi ha molts pocs advocats que sàpiguen escriure correctament en català, amb la terminologia jurídica adequada"

Imma Mayol.

havia molt poca, de normalització lingüística, i crec que només hi havia un jutge que feia sentències en català. Respecte a la situació de la normalització lingüística a Catalunya destaca que és "millor que a Mallorca", però que, per exemple "a la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya arriben molts pocs recursos en català, no he fet un seguiment d'aquest assumpte, però la impressió és que són molts pocs". La causa s'ha de cercar en el fet que "hi ha pocs advocats que sàpiguen escriure correctament el català, amb la terminologia jurídica correcta i adequada, no hi ha una formació en aquest sentit per part de molts d'avocats". A Catalunya, un altre fet que fa que no s'utilitzi el català a l'Administració de Justícia és que "no hi ha jutges cata-

lutament col·lapsat". En el cas de Mallorca el que regeix és la Llei orgànica que preveu que totes les actuacions que es facin en català seran vàlides sense necessitat que se'n faci una traducció". Segons la seva opinió, costa introduir el català a l'administració de justícia i assenyalava que "jo som el primer a qui em costa molt fer una sentència en català, perquè no domines la terminologia, no hi estàs acostumat". Imma Mayol, nascuda a Palma, pedagoga de professió, és la candidata d'Iniciativa per Catalunya a l'alcaldia de Barcelona. Fa molts d'anys que viu a Barcelona, però ve a Palma tres o quatre vegades cada any i mantén contacte amb la realitat política i cultural de les Illes.

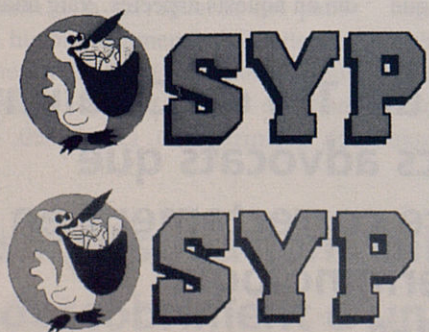
"Fa vint anys que visc a Barcelona, així que des d'aquí tenc una visió esbiaixada del que passa a Mallorca en el tema cultural. De tota manera, tenc la impressió que Mallorca ha generat una riquesa cultural que està poc potenciada per les institucions", diu Imma Mayol. En aquest sentit destaca que "hi ha iniciatives en el camp de la música, del teatre, que és el que jo puc conèixer millor, que es deuen a gent concreta i a més a més fan aquestes coses en català i no està potenciat des de les institucions, en canvi, el que s'ofereix és el que hi ha en el mercat. Tampoc hi ha una oferta d'infraestructura cultural que serveixi per potenciar això".

D'altra banda, destaca que "hi ha gent d'aquí, de Barcelona, que vol conèixer el que es fa a Mallorca i al País Valencià des del punt de vista cultural

Mayol, candidata a la batlia de Barcelona per Iniciativa per Catalunya: "A Mallorca es parla més català que a Catalunya, però amb menys correcció"

inauguració de l'Espai Mallorca aquí a Barcelona, hi vaig quan puc, i tenc, amb altres amics de Mallorca que vénen aquí o quan vaig allà, reunions i converses i segueixc un poc el que hi passa". Pel que fa a la normalització lingüística als jutjats a Mallorca, assenyalava que "quan jo era a Palma n'hi

lans". A Mallorca hi ha jutges mallorquins, però no dominen el català escrit fins al punt de poder fer-hi una sentència o resolució". A Catalunya hi ha una Llei de Normalització que obliga que quan una de les parts ho demana s'ha de contestar en català, i per això "hi ha un servei lingüístic i de traducció abso-

84 TENDES
A TOT MALLORCA

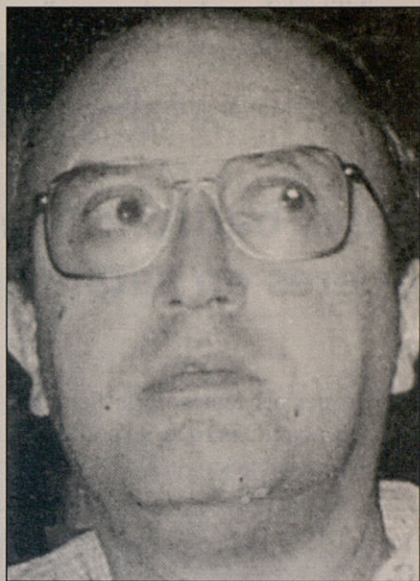
NOU SERVEI A DOMICILI
CONSULTI'NS

i això no és possible moltes vegades perquè oficialment aquesta difusió de les activitats culturals en els territoris de parla catalana està oficialment abandonada, encara que de fet s'hi produeix. Hi ha gent que vol conèixer el que es fa a Mallorca i hi va o fa contactes i se n'assabenta, però a nivell particular. Ara també és possible fer això amb l'Espai Mallorca, jo hi vaig quan puc i segueix les activitats que s'hi fan i els temes de Mallorca". A nivell més popular destaca que "el que sí es fa cada any és un intercanvi festiu i cultural entre el districte de Gràcia i l'Ajuntament de sa Pobla, que fa uns anys que estan agermanats. Cada any, per Sant Antoni es fan els foguerons i s'organitzen torrades. Jo hi vaig perquè visc a Gràcia. Aquesta va ser una iniciativa dels pares d'uns estudiants de sa Pobla que es trobaven amb què els seus fills no podien anar a Mallorca per Sant Antoni quan estaven estudiant a Barcelona i varen decidir muntar la festa a la barriada de Gràcia pel seu compte. Més endavant hi va haver una col·laboració entre el districte de Gràcia i l'Ajuntament de sa Pobla i es varen arribar a agermanar. Més endavant això s'ha ampliat i s'hi fan actes culturals, s'hi ha organitzat un equip de bàsquet i es faran més coses". Respecte a la normalització lingüística destaca que "a Mallorca es parla màs català, crec, que a Catalunya, però més malament, amb menys correcció". Una altra diferència, en canvi, és que a "Catalunya no hi ha cap problema amb la immersió lingüística i es viu com una cosa normal fins i tot a les zones de l'àrea metropolitana on hi ha màs població inicialment castellanoparlant". En aquest tema destaca que "fins i tot els castellanoparlants veurien com una discriminació que als seus fills no se'ls ensenyàs la llengua de Catalunya ni se'ls fes l'ensenyament en català. No hi ha hagut cap problema i el tema ha estat que el Partit Popular ha muntat un problema quan socialment no n'hi ha consciència. Els immigrants no volien això que proposava el PP de separar els nins per llengües, de cap manera ho volien i la gent

hi va reaccionar en contra. Jo crec que a Mallorca no hi ha aquest interès tan gran i tampoc no s'ha fet una política lingüística com a Catalunya. Són molt importants els mitjans de comunicació en català i a Mallorca veig que hi ha possibilitats de veure els canals en llengua catalana i això és positiu".

Vicenç Rosselló Verger, catedràtic de geografia física a la Universitat de València, veu també amb preocupació el tema lingüístic. Respecte al tema de la llengua "en comparació amb València hi ha punts positius, però tampoc no crec que s'hagi fet una política lingüística gaire eficaç. Quan ho veus des de fora t'adones que ha retrocedit l'ús de la llengua a Balears, des de fa quinze o vint anys, quan no es notava tant aquest retrocés. Però no tan sols és un tema de política lingüística, que

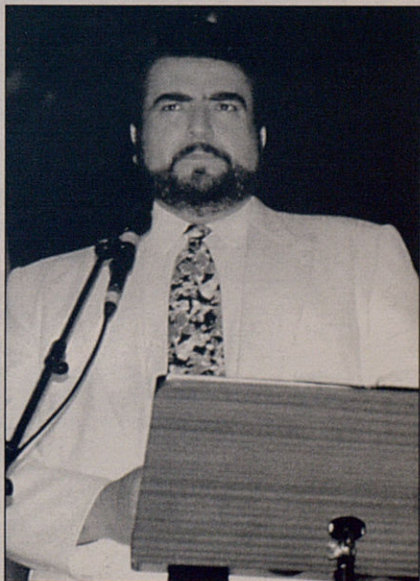
Vicenç Rosselló Verger.

Rosselló, catedràtic a la Universitat de València: "En comparació al País Valencià, des del punt de vista urbanístic, Mallorca està millor"

crec que és bastant magra, sinó de manca de sensibilitat cultural en general", diu Rosselló Verger.

El catedràtic posa com a exemple d'aquesta falta de sensibilitat cultural "que hagi fet la reforma del Camí de Sineu, conegut com carretera vella de Sineu, sense respectar un camí que tenia paret seca a un costat i l'altre, i que no s'ha conservat. És una llàstima perquè és un camí del segle XIII. Ara sí, des de ses Ollerries fins a Sineu pots anar a 140 per hora amb tota comoditat".

Malgrat aquest cas concret de manca de sensibilitat envers el patrimoni assenyalava que "en comparació amb el País Valencià, des del punt de vista urbanístic el tema està millor a Mallorca, perquè s'ha assumit que no es poden fer animalades amb les cases, reformes impossibles, mancades de

Joan Pons.

sensibilitat i de qualsevol manera". Respecte a altres iniciatives culturals destaca que "tenc referències que el Consell de Mallorca té una certa dis-

sempre s'ha de cercar un vincle cultural i aquest vincle és el de la llengua". Amb referència a la Universitat de les Illes Balears destaca que pertany a

Pons, baríton: "He cantat dues o tres òperes en català i alguna romança"

posició per als temes de la llengua i això és positiu perquè si perdem la llengua poca cosa més ens queda,

una generació que inicialment es va mostrar molt escèptica respecte a la creació d'una Universitat a les Illes.

"Anar a estudiar a Barcelona o València, per a nosaltres era un incentiu i l'oportunitat de sortir de l'illa". Una vegada aconseguida la UIB destaca que "s'ha de tenir en compte que una universitat necessita trenta anys per no ser, només, un gran col·legi d'ensenyament secundari. Es necessiten cinquanta anys per aconseguir que una universitat es consolidi, una bona biblioteca no es fa en dos dies, el prestigi d'unes investigacions no es fan en quatre dies, una universitat s'ha d'asentar sobre una cultura i la UIB es pot dir que culturalment ara comana. No es poden improvisar aquests temes. Jo vaig estar a la Universitat de Múrcia quan tenia aquest centre cinquanta anys i no deixava de ser una gran escola de secundària, després ha estat una universitat assentada. Les coses no es poden improvisar i la UIB, que ha fet un gran esforç i hi ha gent de categoria fent feina allà, s'ha de consolidar i tenir la seva cultura universitària pròpia, és qüestió de temps". El baríton Joan Pons, que ara està actuant a Bolònia, està preocupat per la possibilitats dels estudis musicals a Balears. "Hi ha gent que es vol dedicar a la música i no té les oportunitats que voldria", no obstant això, considera positiva l'afició que hi ha a l'òpera "i està molt bé que es faci una temporada d'òpera a Mallorca i una altra a Menorca, perquè demostra una afició i una certa resposta del públic". Respecte a Menorca, segueix les activitats culturals que es fan "a les associacions culturals dels pobles i als ateneus" i considera que en aquestes entitats "es fa una bona feina". Creu que són positives les campanyes de normalització lingüística que es fan des de l'Administració encara que opina que "s'hauria de mantenir el parlar peculiar de cada illa, els dialectes". Respecte a la seva experiència destaca que "he cantat dues o tres òperes en català i alguna romança". Pel que fa a les edicions de llibres en català i mitjans de comunicació troba que "n'hi ha molts pocs" i "manquen iniciatives en aquest sentit".

Antoni Oliver

Relojería Española S.L.
Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA
LONGINES
SWISS WATCHES

TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

CK
Calvin Klein
watches

HAMILTON
AMERICA'S TIMEKEEPER SINCE 1892

PIERRE BALMAIN
SWISS WATCHES

swatch
SWISS MADE

NOVA ADREÇA
Plaça de Cort 14
Tels.: 971 721 563 - 971 724 344
Fax.: 971 714 369

LA NOSTRA TERRA

ÉS

LA VOSTRA TERRA

GIRAU LA PÀGINA

Recuperam una capçalera històrica,

una revista de literatura,
art i ciències

ELS AVANTATGES
DE SER SUBSCRIPTOR
D'EL MIRALL

La Nostra Terra s'entregarà als subscriptors, almenys dues vegades a l'any, juntament amb 10 números d'*El Mirall*, tot només per 5.000 pessetes.

Aquesta atenció als subscriptors representa un estalvi de 3.000 pessetes anuals respecte al preu de venda als quioscs.

**Fes-te'n
subscriptor**

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. ....
DNI .....
Adreça .....
C/ ..... Núm. .... Pis .....
Codi Postal ..... Població .....
Telèfon .....

Em subscric a la revista EL MIRALL/LA NOSTRA TERRA, al preu de 5.000 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa .....
Agència/Oficina .....
D.C. ....
Cte./Lta. núm. ....

Signatura

La Nostra Terra, Revista Mensual de Literatura, Art i Ciències aparegué el mes de gener de 1928. El darrer número publicat fou el 99, de maig de 1936, com a conseqüència de la Guerra Civil.

La ideologia de **La Nostra Terra**

OPINIÓ

Des del principi es veié que la publicació adoptava les idees del mallorquinisme polític i cultural, i des de 1930 es converteix en el portaveu de l'Associació per la Cultura de Mallorca (1923-1936), entitat que aplegava les diverses tendències i sectors nacionalistes d'aquell moment, tot i que la *Revista Mensual* anà decantant-se cap a postures conservadores, sobretot a partir de 1934 amb la direcció de Joan Pons i Marquès. *La Nostra Terra* té un precedent en el *Quadern Mensual de l'Associació per la Cultura de Mallorca*, que es publicà entre 1923 i 1925.

La Nostra Terra va passar per diverses etapes corresponents, més o menys, amb les vicissituds polítiques d'aleshores. Fins al 1930, la censura governativa li impedí expressar clarament les seves idees. Entre 1930 i 1931 hi ha una etapa d'eufòria nacionalista davant les expectatives del canvi de règim i la possibilitat d'assolir un règim d'autonomia especial capaç de dur endavant una tasca de re-nacionalització. Entre 1932 i 1934, podem parlar d'una fase d'*impasse* amb una certa decepció, perquè no s'aconseguia l'autonomia desitjada i perquè això era en gran part per desídia dels mateixos mallorquins i dels partits polítics que els representaven. L'eufòria per l'obtenció de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya contrasta amb el que acabam d'afirmar i, al mateix temps, reforça la decepció per Mallorca. El fet de no estendre el decret de bilingüisme escolar, també hi influí. Arran dels fets d'octubre de 1934 i, més que pels fets d'Astúries, per l'actuació de la Generalitat, que proclamà l'Estat català i s'alineà amb els revolucionaris, *La Nostra Terra* entrà en una etapa de desencant; la consecució d'uns ideals de cultura i

recuperació lingüística es podrien perdre per la imprudència d'uns polítics. Les eleccions de febrer del 36 suposen el retorn de la Generalitat i la possibilitat d'aconseguir, ara amb més força, l'autonomia per a Mallorca, així com la renovació de les relacions

Portada d'un exemplar de la revista.

amb Catalunya. De tot això no s'han de menysprear les influències dels canvis polítics a nivell europeu i mundial: guerra d'Abissínia, feixisme i nazisme i, també, la mateixa existència de la Unió Soviètica, així com la crisi econòmica mundial.

En la publicació, des del punt de vista ideològic, es toquen diversos temes: qüestió nacional, sistema polític, propostes econòmiques, qüestions socials, ensenyament, qüestió religiosa i política internacional, els quals intentarem resumir.

La qüestió nacional és tractada amb la tradicional postura dels noucentistes mallorquins enquadrats en l'anomenada Escola Mallorquina: catalanisme cultural i lingüístic, tot i que moderat per la poca consciència nacional del

poble mallorquí i per la resistència de la classe dirigent conservadora de l'illa. La tasca de preparació de l'Avantprojecte d'Estatut de les Illes Balears, la seva defensa i difusió, ens dóna el punt exacte de la seva moderació. Les relacions amb el moviment catalanista són més que evidents i, a més a més, aquest és objecte d'admiració.

Pel que fa al sistema polític *La Nostra Terra* es manifesta sempre partidària de la democràcia. Ja en els projectes d'estatut parla de sufragi popular, secret i proporcional. La qüestió de si monarquia o república els és indiferent. Ara bé, s'associa més aviat la monarquia amb la dictadura i el mal govern, així com amb el centralisme, mentre que la república s'associa a la llibertat individual i la dels pobles. La proclamació de la República és acceptada amb un entusiasme inicial que aviat es tornà una mica escèptic. Altres articles mostren la preocupació perquè "el municipi de la República és encara el mateix municipi de la Monarquia, i fins i tot diríem que el mateix de la Dictadura, amb tots els seus defectes, els antics sistemes i els cacsics nou estil".

Alguns articles d'Antoni I. Alomar, jove advocat i administrador de la revista, manifesten una preocupació per la funció dels partits polítics (durant la Segona República, molt atomitzats); pels defectes que veu en el sistema proporcional (creu en el bipartidisme i posa com a model les eleccions primàries dels EUA) i pel problema dels funcionaris, pel que fa a la preocupació per la relació entre l'Estat i els ciutadans. En aquest darrer aspecte advoca per unes normes que regulin els drets i deures dels funcionaris per evitar el cas de sabotatge de disposicions que desplaguin al funcionari. També es manifestà contra els feixismes.

Les propostes econòmiques es deriven de l'Avantprojecte d'Estatut i versen sobre reivindicacions pròpies del mallorquinisme: règim tributari amb concert econòmic igual al del País Basc, port franc, control del turisme, política d'obres públiques (carreteres i embelliment de la capital), incentiuació de les corporacions econòmiques de les illes, etc. El turisme és precisament el tema que més preocupa, d'acord amb el seu desenvolupament en aquells anys. L'altre tema és el de la crisi econòmica mundial i la relació entre els dos sistemes econòmics: capitalisme i socialisme. Pel que fa a les tendències autàrquiques

participar en entitats com, per exemple, el Foment de Cultura de la Dona de Sóller, perquè l'educassin i la preparassin per a la vida. Cal comentar l'esment que fan, això sí, de passada, d'un concurs de "Miss Balears" com un fenomen més del provincianisme, un rebuig de caràcter religiós i una qüestió de mal gust.

Pel que fa a la joventut, l'Associació per la Cultura de Mallorca tingué alguns anys la secció Joventut Escolar. Evidentment, la gran preocupació d'aquests homes havia de ser la formació de la joventut, i fomentar-li els valors culturals i d'estimació de la personalitat mallorquina.

ligioses: "Adolf Hitler pronuncia sovint el nom de Déu. El moviment dels sense Déu és combatut i prohibit; però tot això no és més que el recolzament d'una religió que, exactament com el bolxevisme deïfica l'Estat bolxevista i el proletariat que li correspon, deïfica l'Estat nacionalsocialista i la raça que li correspon". A més, l'article es queixa de la persecució del cristianisme tant a l'Alemanya nazi com a "la Unió de Soviets ateïstes". Finalment, la política internacional. Són diversos els articles que es dediquen a tractar les qüestions internacionals: el rearmament de l'Alemanya nazi acompanyat de la revisió del

La revista *La Nostra Terra* es manifesta sempre partidària de la democràcia. Ja en els projectes d'Estatut parla de sufragi popular

és interessant un article traduït per Joan Pons, "Bolxevisme roig i bolxevisme bru", en què es critica tant els feixismes com l'URSS.

Tenim tractada la qüestió social en diversos articles, tot i que de passada. En general, s'està d'acord amb els salaris dignes, amb les condicions de treball adequades i amb la necessitat del treball per a tothom (doctrina social de l'Església). Hi ha una preocupació perquè saben que perilla la pau social i la tranquil·litat; no aproven la revolució social. El cas dels fets del 6 d'octubre del 34 n'és un bon exemple: "La passada revolta ha estat, repetim, l'intent més important fins ara de subversió per la violència –i quina violència!– de l'ordre social existent. Els homes de *La Nostra Terra* són gent d'ordre".

En relació a la dona, gairebé no hi ha referències. Poques són les dones que hi escriuen, tot i que això era un fenomen freqüent. En aquest sentit els homes de *La Nostra Terra*, com a cristians, són partidaris de la família tradicional i cristiana. Però això no volia dir que no creguessin que la dona havia de preparar-se, culturitzar-se i

La qüestió de l'ensenyament hi té una mica més d'importància. Per una part tenim la importància que es donà als projectes d'Estatut. L'ensenyament primari, secundari i tècnic serien facultats de la regió autònoma o estat federat, amb la qual cosa es considera que l'ensenyament ha d'estar arrelat a la terra i a la seva cultura. En altres escrits hi ha la qüestió del bilingüisme escolar. Es demana l'aplicació del decret de bilingüisme escolar de Catalunya a les Illes Balears.

Respecte a l'ensenyament universitari, *La Nostra Terra* recull negativament la proposta del diputat mallorquí de la CEDA, Zaforteza, de segregar les Illes Balears del Districte Universitari de Barcelona.

A la qüestió religiosa, també només hi ha referències esporàdiques. El clericalisme de la majoria dels redactors és ben clar. No es tracta d'integrisme, però sí d'un fort sentiment religiós contrari a l'anticlericalisme de les esquerres. Joan Pons i Marquès, en una traducció de *La Vie Intellectuelle* de l'historiador Waldemar Gurian, ataca tant el comunisme com el nazisme per diverses raons, entre les quals, les re-

Tractat de Versalles, la Societat de Nacions, eleccions, incidents entre àrabs i jueus al Protectorat britànic de Palestina, el conflicte italoetiòpic, canvis d'estadistes, el problema de les minories nacionals a Europa, la postura internacional dels Estats Units i la qüestió de l'intervencionisme, les derivacions de la crisi econòmica mundial, el creixent bel·licistes de molts d'estats i els totalitarismes.

La problemàtica internacional a *La Nostra Terra* es tracta de manera molt digna; amb reculls d'articles de publicacions europees, franceses sobretot, que estan prou ben documentades sobre les qüestions contemporànies, tant des del punt de vista polític com econòmic.

A *La Nostra Terra* trobam opinions liberals, però d'un liberalisme cristià i democràtic. Lluny del liberalisme clàssic, però també de qualsevol esquerranisme revolucionari. Es tracta, definitivament, d'una opinió democràtica, moderada i civilitzada. Els agrada aparèixer com a civilitzats i persones cultes.

Bartomeu Carrió i Trujillano

ISIDOR MARÍ

"Els mitjans
en català
tenen
demanda i
una bona
acollida"

Antoni Oliver

Isidor Marí (Eivissa, 1949), llicenciat en Filologia Catalana, va ser professor de la Universitat de les Illes Balears (UIB), a partir de 1980 es va incorporar com a assessor de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, amb Aina Moll com a directora general. Més endavant va ser nomenat sotsdirector general de Política Lingüística per Miquel Reniu, que succeí a Moll en la Direcció General. Ha estudiat els models lingüístics i ha participat fins a l'any 1996 en la planificació de la política lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Des de l'any 96 és el director de l'Àrea d'humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya. Isidor Marí pensa que encara s'ha d'avançar en la normalització de la llengua catalana i que és important que les grans empreses i el món econòmic siguin més sensibles a les cultures minoritàries, però també a la demanda social, perquè, per exemple, els mitjans de comunicació en català tenen una bona acceptació.

Com valora la seva etapa a la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya?

Aquesta època va tenir dues etapes. En primer lloc, com a assessor d'Aina Moll a la Direcció General. En aquest temps vàrem fer uns esforços per difondre l'ús de la llengua catalana. els cursos del *Digui, digui*, i una tasca de difusió de l'ensenyament de la llengua, molt adreçada a la societat. La segona etapa, amb Miquel Reniu com a Director General, vaig ocupar la sotsdirecció i va ser una tasca de planificació. Es va crear la Xarxa Interdepartamental, i es va dur a terme el Pla general de normalització. Va ser, en ambdós casos, una experiència interessant. L'etapa d'Aina Moll va ser més de recuperació de la llengua i la segona d'impuls i normalització lingüística. En aquesta segona etapa es donaren algunes resistències socials i es registraren algunes tensions.

Quin creu que és el model lingüístic adequat, el bilingüisme el monolingüisme?

Isidor Marí al I Encontre La Cultura a les Illes Balears, a l'Auditori de Palma (desembre 1987).

”L'ETAPA D'AINA MOLL VA SER MÉS DE RECUPERACIÓ DE LA LLENGUA I LA SEGONA D'IMPULS I NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA”

Crec que una llengua dins el seu propi territori ha de tenir una primacia, si bé aquest principi es pot matisar, no s'ha de perdre de vista que la llengua pròpia ha de tenir aquesta situació preponderant. D'altra banda, hi ha postures monolingües que crec, particularment, que estan mancades de realisme. S'ha de respectar el dret particular de parlar la llengua castellana i altres llengües, però la llengua pròpia del territori ha de tenir una prevalença clara.

Ha seguit la política de normalització lingüística a Balears, en pot fer una valoració?

Sí, he seguit el tema lingüístic i, des del meu mode de veure, no hi ha hagut un gran interès per aquest tema per part de les autoritats, no s'ha donat un gran impuls a la tasca de normalització. S'ha de dir que en aquest sentit el Partit Popular, que governa Balears des de 1983, en què hi va haver les primeres eleccions autonòmiques, no s'ha destacat per la seva tasca positiva en el tema lingüístic.

Creu que és dona un fenomen de diglossia en els territoris de parla catalana?

Respecte a aquest tema, teòricament té una certa validesa el concepte de bilingüisme diglòssic. Dificilment es donarà una situació de bilingüisme perfecte, un equilibri perfecte entre les dues llengües. Per tant, el concepte de diglossia continua essent il·lustratiu d'una situació en què hi ha una tendència a prevaler per part de la llengua que ha ocupat una posició de predomini. El fet que hi hagi una doble oficialitat, i teòricament les dues llengües han d'estar en igualtat de condicions, no vol dir que, a efectes pràctics, la situació sigui igual, hi ha aquesta tendència, que, en el cas de Catalunya, afavoreix la llengua castellana. És a dir, que jo no descartaria tan aviat, des del punt de vista científic, el concepte de diglossia.

A les Balears s'està detectant un clar retrocés del català a les zones

Presentació del llibre *Les illes Oblidades*, el juny del 1992.

urbanes, es produeix el mateix a Catalunya?

A les Balears hi ha zones com Palma on es dona un retrocés de la llengua catalana. A Catalunya es dona el cas que hi ha gent que s'identifica amb la seva pròpia llengua, especialment a localitats com Santa Coloma o Sant Adrià, però hi ha elements bastants diferents en el cas de Catalunya i en el de Balears. A Catalunya es dona un procés que fa que fins i tot aquestes persones de parla castellana tenguin

d'exempcions l'ensenyament del català, una flexibilitat que tal vegada hagi estat causa del poc ús del català.

Pot ser que s'hagi donat aquesta situació que vostè diu, però, en tot cas, no només és una qüestió de política educativa, que és molt important. Es tracta que hi ha una situació en què els mitjans de comunicació, les grans empreses, no volen l'ús de la llengua catalana, i tot això es contextualitza en una imatge que no afavoreix l'ús

“**EL PARTIT POPULAR NO S'HA DESTACAT PER LA SEVA TASCA POSITIVA EN EL TEMA LINGÜÍSTIC**”

una necessitat d'aprendre i parlar català, i aprenen català i volen aprendre català, més que a Calvià o Evissa. És una qüestió de mentalitat social i aquesta mentalitat social favorable al català depèn de la política lingüística.

A Balears s'han donat una sèrie

del català. Si mo emprenem decididament un procés per adreçar aquesta situació, malament, perquè el paper dels mitjans i de les empreses grans és fonamental.

Algunes iniciatives d'empreses de comunicació a favor del català sí

“ EL PERIÓDICO HA DEMOSTRAT QUE HI HAVIA UNS LECTORS QUE DEMANAVEN AQUEST DIARI EN CATALÀ ”

que hi ha hagut.

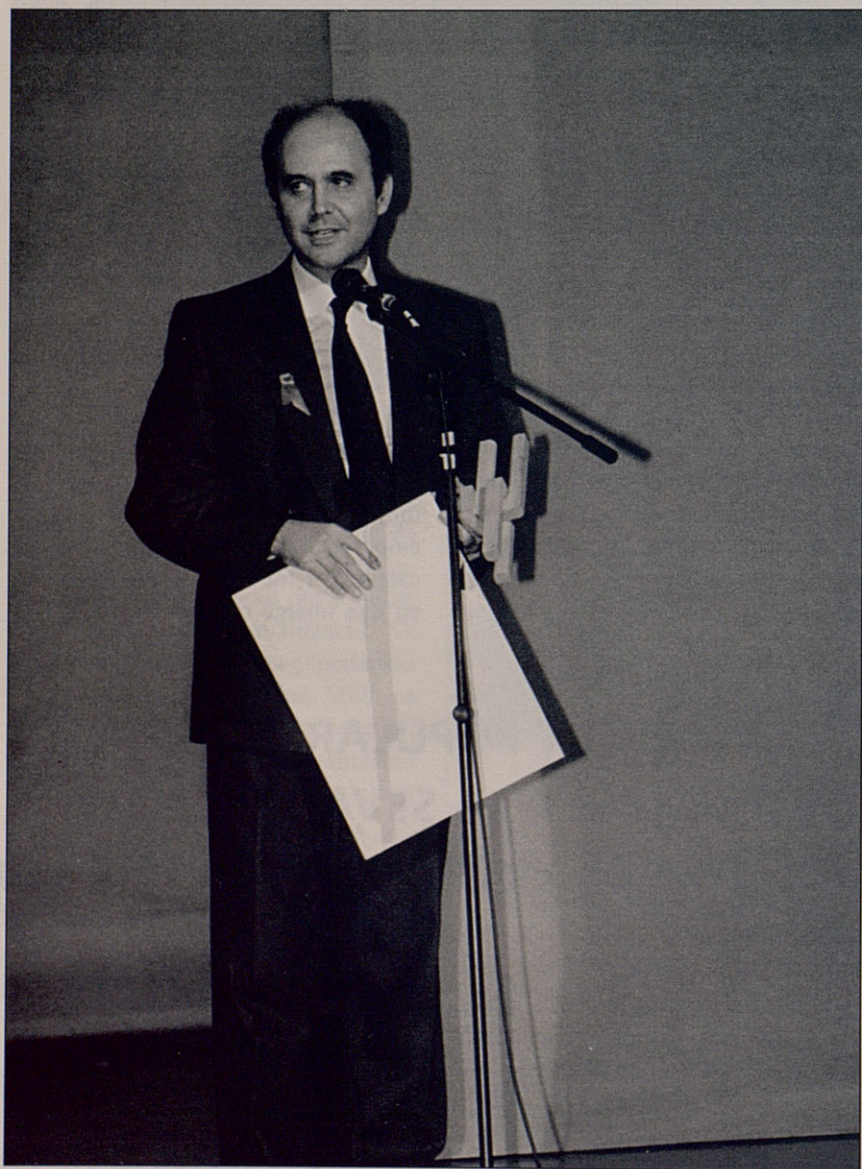
I, és clar, això demostra que hi ha una demanda, que si hi ha una oferta la gent compra un diari en català. Aquí ara tenim, clarament, el cas de l'edi-

ció catalana d'*El Periódico de Catalunya*, la meitat dels seus lectors prefereixen l'edició en català. Els grans mitjans de Barcelona i les grans empreses haurien de decidir-se a usar la

llengua catalana, perquè amb el cas d'*El periódico* s'ha demostrat que hi havia uns lectors que demanaven aquest diari en català. No és que hi vulgui insistir gratuïtament, però crec que altres mitjans de comunicació en podrien prendre exemple, em referesc en el cas de *La Vanguardia*, també un diari de molta difusió i tal vegada amb més possibilitats, amb una major demanda, per fer-ne una edició en català. D'altra banda, tenim les televisions privades que continuen sense fer desconexions per programes en català, encara que se'ls ha demanat moltes de vegades. Tot això demostra un fet fonamental i és que per part de determinades empreses de mitjans de comunicació hi ha una inèrcia que no es correspon amb el que la població faria, perquè si hi ha determinats mitjans en català, hi ha una bona resposta social. Si no hi hagués aquests condicionaments per part de les empreses de comunicació, s'avançaria més ràpidament.

Tenim també el cas de les dificultats que posen les productores pel doblatge en català.

Aquests cas del doblatge és, en el fons, un exemple d'una controvèrsia que ja s'havia manifestat anteriorment. Les productores i distribuïdores defensaven una desregulació absoluta del mercat. Enfront d'aquesta actitud crec que s'ha de dir que no es poden tractar els productes de naturalesa cultural, com seria el cas del cinema, com altres béns, és a dir, que han de tenir una consideració com béns de naturalesa especial. Això crea una situació que no és respectuosa amb les cultures. Aquest tema pareix que s'ha reduït a dir que el doblatge en català és una imposició per a les empreses, però dir això és una fal·làcia. El que s'intenta evitar és, precisament, que no se senti coaccionada la persona que lliurement vol veure una pel·lícula en català i hi té dret. És a dir, que no es coarti també la llibertat de qui vulgui veure cinema en català. És a dir, que ens podem demanar si s'ha de respectar en tots els casos, sense excep-

Premis 31 de Desembre de l'OCB de l'any 1992. Fou concedit un guardó al llibre *Un horitzó per a la llengua*, d'Isidor Mari.

ció, la desregulació del mercat o bé hi ha d'haver determinades excepcions per protegir la diversitat cultural i lingüística. La resposta aquesta pregunta determina si es vols, realment, respectar els drets culturals o no.

Creu que les llengües i cultures minoritàries estan en perill?

Hi ha un perill, però, afortunadament, també s'ha de dir que cada vegada hi ha una major sensibilitat per aquests temes. Si en feim una anàlisi mitjana rigorosa, s'arriba a la conclusió de que la majoria de llengües del món són monoritàries, incloses aquelles que ens semblen majoritàries, com pot ser l'anglès, per exemple, que ja dic que pot semblar aclaparadorament majoritària, quan només és majoritari en unes determinades àrees. Crec que s'ha de prendre consciència, i s'està prenent de cada vegada més, que un món monolingüe seria molt avorrit. Crec que la situació no representa exactament una amenaça, encara que hi ha interessos econòmics molt poderosos que són brutals. Aquests interessos no són partidaris de la diversitat cultural. Però s'ha de fer un esforç per conscienciar la gent que unes estructures autènticament democràtiques de la societat i dels estats passen per aquest respecte a les identitats culturals i que aquest respecte no tan sols ha de ser una cosa individual, sinó que els estats, les empreses, el món social i econòmic ha de ser sensible a aquests temes. Està clar que les multinacionals, les grans empreses, no són partidàries d'aquesta tasca, però es

Isidor Marí cantant, a la Trobada del 13 d'abril del 1997.

tracta de fer respectar els drets de les cultures, de fer veure que també són importants altres models culturals i lingüístics. Socialment han de ser acceptats i s'han de fer més esforços en aquests sentit.

Creu que s'ha de repensar la concepció de Països Catalans, o s'ha d'anar a altres conceptes com espais comuns de la cultura, l'ecomomia, etc.?

La qüestió de les denominacions de

ofertes tarifes aèries mes d'abril 99 llarga distancia

LIMA .....125.000 + tax
CARACAS .....115.000 + tax
SÃO PAULO .....90.000 + tax

SANTIAGO DE CHILE .....125.000 + tax
MÉXICO .....75.000 + tax
QUITO/GUAYAQUIL .....88.000 + tax

PREUS VÀLIDS DES DE PALMA AMB LA COMPANYIA IBERIA

Informes i reserves: OMS, 50-B. Box 696 • 07003 Palma (Mallorca)
Tel. 971 72 38 42 • Fax (971) 72 69 42 • e-mail: www.viajesmartel.com

les coses és important, perquè sol indicar el que veritablement pensa cada u. Ens trobam amb una situació que tenim un territori determinat i, en aquest territori, un espai lingüístic, també determinat, en aquest cas el de la llengua catalana, i una cultura també pròpia. Està clar que que s'ha de denominar aquest fenomen d'alguna manera, ha de tenir algun nom. En el meu mode de veure aquest nom és el de Països Catalans. El que passa és que, per part d'alguns, hi ha com una vergonya per denominar això Països

amb una articulació política dels Països Catalans o fins i tot en la independència o també, és legítim qui pensa que això és un fenomen cultural. El que passa és que hi ha també gent que estan en contra de l'expressió per negar la realitat lingüística i cultural que es dona. D'altra banda, és clar que hi ha uns espais comuns en el cas dels territoris de llengua catalana. Es pot parlar d'espai econòmic, social, cultural, polític. Aquest és un fenomen clar que afecta l'Àrea Mediterrània i ja és parla de l'Arc Mediterrani, i els països

Com veu el moment de la política catalana, amb l'alternativa de Maragall i les seves propostes.

Jo no veig clar que des del PSC es puguin assumir aquests plantejaments nacionalistes i tampoc no crec que Maragall sigui la persona adequada en aquests moments. No crec en l'alternativa Maragall. Però sí crec que manca una renovació dels projectes polítics, perquè està clar que seria desitjable. En aquest sentit seria interessant que en l'actual majoria s'incorporassin altres forces polítiques que podrien donar al projecte un impuls nou. Estic pensant, per exemple, en el cas d'Esquerra Republicana de Catalunya, que abans ja va participar en aquest projecte polític. Ara seria una bona oportunitat d'obrir el projecte de Convergència a altres forces i renovar aquests projectes amb altres aportacions que poden ser importants.

“ HE SEGUIT AMB INTERÈS EL CAS D'EIVISSA, ON S'HA ARTICULAT UNA CANDIDATURA UNITÀRIA DE L'ESQUERRA I EL NACIONALISME ”

catalans, com si no es poguessin dir les coses pel seu nom o bé com si s'hagués d'anar a alerta, no ho sé. Hi ha gent que té pànic a utilitzar aquesta expressió per referir-se als territoris de llengua i cultura catalana. D'altra banda, sembla que hi ha, per això que deia, en aquest complex, un tabú cap al nom de Països Catalans i que, fins i tot, s'arriba a una persecució d'aquest terme per referir-se a la realitat de la llengua i cultura catalana. S'ha de reaccionar en contra d'aquest tabú i d'aquesta persecució. D'altra banda, està clar que hi ha gent que pot donar a l'expressió un caire polític, que pensi

de parla catalana formen part d'aquest arc que té una gran importància cultural, econòmica, etc. Aquesta és una realitat que no es pot ignorar. No obstant això, crec que per defensar aquesta realitat, perquè aquests territoris defensin millor els seus interessos particulars, sempre es tindrà més força si això s'associa a una articulació política que si es fa d'una altra manera, sense aquesta força que donaria aquesta articulació. De tota manera, crec que som en un moment molt interessant, en què sorgeixen aquests nous plantejaments i això, que es vagin debatent aquests conceptes, és bo.

Com veu la situació política a Balears?

En aquest sentit veig que hi pot haver, després de molts d'anys, un canvi de majoria política a les Balears que pot ser positiu. El cas que jo he seguit més de prop que és l'eivissenc, fa concebre alguna esperança que hi hagi un canvi en sentit més progressista a les Balears. He seguit amb interès el cas d'Eivissa, on s'ha articulat una candidatura unitària de l'esquerra i el nacionalisme. També tenc notícies del Pacte de Progrés a Mallorca i sembla que alguna cosa està canviant. Veig tots aquests processos amb esperança.

**Consorci per al
Desenvolupament Econòmic
del Raiguer**

Informau-vos al CDER,

**Carrer dels Sallers, 25
07300 Inca
Tel. 971 88 70 07
Fax 971 88 70 08
e-mail: cder@oninet.es**

Amb el suport de:

GOVERN BALEAR

COMISSIÓ EUROPEA

¿Ciències o lletres?

LLIBRES TÈCNICS - MEDICINA - INFORMÀTICA

Reina Esclaramunda, 13 . Telf. 72 64 96 - Fax. 72 05 88 . 07003 Palma de Mallorca.

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 71 33 50 . Fax 72 04 44 • 07002 Palma de Mallorca.

Born de llibres

LLIBRERIA DELS JOVES, SECCIÓ D'OFERTES

Sant Miquel, 55 - Tel. 71 03 04 - 72 75 40 - 07002 Palma de Mallorca.

Guerra civil i franquisme

Dues aportacions importants

Tres escriptors davant la guerra civil

Havent perdut el compte de les obres de Josep Massot i Muntaner, fa temps que les percebem com una col·lecció orgànica d'escrits centrats en l'actitud dels mallorquins i de les persones lligades a Mallorca durant la guerra civil i la postguerra, perquè és cert que ens fa l'efecte que funcionen coordinadament, i que formen un tot individual amb vida pròpia (el mateix autor sol enumerar en cada nou treball les ramificacions que va produint). Però la singularitat dels estudis de Massot no acaba aquí. N'hi ha prou de llegir qualsevol del seus paràgrafs per advertir l'extraordinària adequació entre el rigor-valor de la dada i la manera d'exposar-la usant un llenguatge precís, homogeni i clar. Hi ha un estil «Massot» inconfusible que, en benefici dels lectors, caldria cercar d'igualar en les obres del seu gènere.

Ara ha sortit a la llum un nou llibre de Massot que corrobora tot el que hem dit. Intel·ligent, documentat i brillant, sempre, Massot analitza en *Tres escriptors davant la guerra civil* (Georges Bernanos-Joan Estelrich-Llorenç Villalonga) (Publicacions de l'Abadia de Montserrat) el capteniment ambigu d'aquests tres escriptors durant el

nades amb la guerra que tingueren gran ressonància mundial (*Les Grands Cimetières sous la lune* i *La persécution religieuse en Espagne*, respectivament), i Villalonga fou un distingit propagandista de la Falange Española. Massot afegeix en la cloenda del llibre que «eren, són i seran uns testimonis intel·ligents i incisius de la crueltat de la guerra i de la mesquinesa de molts dels qui s'hi van veure embolicats. Eren, són i seran un signe de contradicció, en què no sempre és fàcil de veure les fronteres entre la realitat i la ficció, entre la veritat i el cinisme, entre la fe i la hipocresia.» Tanmateix, Massot sembla convençut

La tasca desenvolupada per elaborar una síntesi que introdueix els lectors a la literatura a Mallorca durant el franquisme constitueix un mèrit indiscutible

conflicte bèl·lic. El lector potser es demanarà quina és la raó d'aquest tractament conjunt. A part de ser grans escriptors, Bernanos i Estelrich foren autors de sengles obres relacio-

que, encara que la coneixença que tenim del dossier mallorquí de Bernanos i dels arxius d'Estelrich i de Villalonga és gairebé exhaustiva, és realment impossible saber aquestes

EL MIRALL

AMB EL SUPORT DEL

Consell de Mallorca

NOTES LITERÀRIES

qüestions, «embolcallades d'un vel de misteri i susceptibles d'interpretacions molt diferents». Sí creu, en canvi, que aqueixes actituds ambigües com la vida mateixa ens ajuden a comprendre millor el món mallorquí d'aquell temps. Ben mirat, aquesta també és l'aportació, *mutatis mutandis*, de Massot: l'aprofundiment en la coneixença d'una situació històrica extrema potser no superada en el fons, i nosaltres no hi volem afegir sinó la recomanació de la seva lectura.

La literatura a Mallorca durant el franquisme

Fullejant la bibliografia bàsica que Pere Rosselló ha inclòs al final del llibre *La literatura a Mallorca durant el franquisme (1936-1975)*, editat fa poc per El Tall Editorial, salta als ulls que la majoria d'obres i d'estudis que hi són enumerats han aparegut dins els darrers quinze anys. De fet, n'hi ha molt pocs de publicats en vida del dictador. No es pot negar que la bibliografia sobre el tema en qüestió és

introducció del llibre que l'estudi dels anys de la postguerra ha partit, en general, del que podríem anomenar la "memòria" de llurs protagonistes. Així, doncs, l'ajut que li ha aportat la bibliografia ha estat escàs en molts de punts. D'altra banda, la mateixa delimitació de l'objecte d'estudi implica una dificultat, perquè en aqueixa èpo-

cionalment fixats en els anys 1936 i 1975. Segons el nostre parer, Rosselló ho ha resolt d'una manera adequada prestant més atenció als autors que varen ser els protagonistes pròpiament dits de la postguerra —és a dir, els nascuts abans del 1940—, l'obra dels quals analitza traspasant els límits de l'interval franquista.

La tasca desenvolupada per elaborar una síntesi que introdueixi els lectors en el món de la literatura a Mallorca durant el franquisme constitueix un mèrit indiscutible, amb el benentès que estam parlant d'una síntesi i no d'una refosa bibliogràfica, perquè Rosselló hi presenta informació nova, tant històrica com sociològica; en canvi, les seves valoracions literàries solen coincidir amb les canòniques. A més a més, els tres capítols del llibre, que corresponen als períodes 1936-1951, 1951-1962 i 1962-1975 respectivament, comencen amb una descripció del context polític i social. Naturalment, les obres d'aquesta mena, i més si són primeres edicions com la que ressenyam, no poden ser jutjades amb una actitud enciclopèdica, sinó panoràmica, perquè resulta inevitable que s'hi filtri més d'una errada i s'incorri en alguna omissió. També podríem afegir al revers negatiu l'ús de qualificatius carregats de subjectivisme o poc precisos. Tanmateix, ni una cosa ni l'altra afecten l'homogeneïtat del conjunt, que se suma als bons i remarcables treballs que Pere Rosselló ens ha ofert a mig camí entre l'assaig i el manual.

Antoni Nadal

Hi ha un estil Massot inconfundible que caldria cercar d'igualar en les obres del seu gènere

recent. Això explica, en part, la desproporció que hi ha entre els gèneres, les generacions i els escriptors tractats fins ara. L'autor ja ens adverteix en la

ca hi varen conivir generacions que varen dur i duen a terme la part fonamental de llur obra fora dels termes cronològics del franquisme, conven-

Optica Susa

MULTIOPTICAS

**50 ANYS
AL VOSTRE SERVEI**

carrer dels Oms, 26
Tel. 971 72 15 57
07003 Palma de Mallorca

BIBLIOTHEQUES MUNICIPALS

CORT

Pça. Cort, 1
C.P. 07001

BLANQUERNA

Sant Joaquim, 9
C.P. 07003

S'ARENAL

Pça Rul-lan Garcies, 5
C.P. 07600

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palau, 9
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

SON RAPINYA

Catalina March, 4 A
C.P. 07013

SON FORTEZA

St. Isidre Llaurador, 25
C.P. 07005

ESTABLIMENTS

Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

GÈNOVA

Barranco, 22
C.P. 07015

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

EL TERRENO

Núvol, 1
C.P. 07015

POLÍGON DE LLEVANT

Ciutat de Querétaro, 3
C.P. 07007

COLL D'EN RABASSA

Albuera, 1
C.P. 07007

CASAL SOLLERIC

Passeig del Born, 27
C.P. 07012

SON XIMELIS

Cap Enderrocat, s/n
C.P. 07011

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar, 104
C.P. 07002

GABRIEL LLABRÉS

Antoni Planas Franch, 4
C.P. 07001

SANT JORDI

Pau Bouvy, 31
C.P. 07199

SON CLADERA

Cala Serena, 3
C.P. 07009

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, 2
C.P. 07009

SIOPJ

Pere d'Alcàntara Penya, 11
C.P. 07006

Va néixer a Chavas, Santa Fe, Argentina. La seva carrera futbolística l'ha duit per diferents equips argentins com Ferrocarril Oeste, Huracán i Lanús, abans d'aterrar al Mallorca, on de moment les coses li estan sortint bé i és l'autèntic ídol de l'afició mallorquinista. Ens atén amablement després d'una sessió d'entrenament amb tot l'equip a Son Bibiloni, al costat de la incineradora de Son Reus, que no atura de fumejar.

Héctor Cúper

"Els meus fills ja parlen mallorquí"

Vostè que ha participat en una campanya del Consell de Mallorca a favor del reciclatge de fems, què li sembla això de tenir la incineradora tan a prop?

Nosaltres ens assabentam que la tenim prop!

Quan el vent bufa cap aquí, sembla que ho pateixen de valent.

Hi ha hagut dies que ha estat molt difícil treballar perquè ens n'arribaven les olors, però també sé que hi ha algunes dificultats i que s'està treballant per tal d'evitar aquests problemes. A vegades, les ciutats tenen alguns problemes quant a ecologia i s'ha d'intentar solucionar-ho. He llegit que hi ha una projecció sobre la gent que hi pot haver a Mallorca, no més, perquè no és possible, però jo ja hi som, així que a mi no me'n trauran.

El problema és que igual no sabem com fer-ho perquè quedí...

El futbol té aquestes coses, a vegades un troba el lloc meravellós per viure, perquè jo crec que Mallorca és realment un paradís, com deia Borges. Però és clar, jo som entrenador de futbol i aquesta activitat condiciona molt, perquè, a vegades, un se n'ha d'anar, i no perquè vulgui, sinó perquè les coses vénen donades així. A més, el futbol és molt limitat en el temps i els entrenadors, a vegades, tenim feina i, a vegades, no, i les condicions en un altre lloc són millors i possibiliten ingressos per si un dia un no té feina.

Com duu això de ser una de les persones més populars i estimades de Mallorca?

Amb total normalitat, amb naturalitat. Jo no em sent una persona important.

Faig una vida normal i gaudesc de tot allò que sigui apropar-me a la gent, conversar amb ells, signar autògrafs i comentar el darrer partit... tot això no afecta la meua manera de ser. Crec que la popularitat no hauria de canviar ningú. Un és com és i no té per què haver-hi modificacions en les conductes.

Com es troba a Mallorca, lluny de la seva terra?

La terra és lluny, és

” En tot el que sigui cultura, en tot el que sigui adaptació jo mai em pos límits ”

cert, és lluny físicament, no espiritualment, ja que estic en un altre país, però estic molt còmode aquí a Mallorca. Crec que això passa a la majoria de gent, la terra d'un està sempre molt present, i més enllà de si un se sent ben tractat o no, és un sentiment que no se'n va mai. Com no se li'n va a un mallorquí o a un turc. Jo estic molt bé, i quan parl de mi, parl de la meua família...

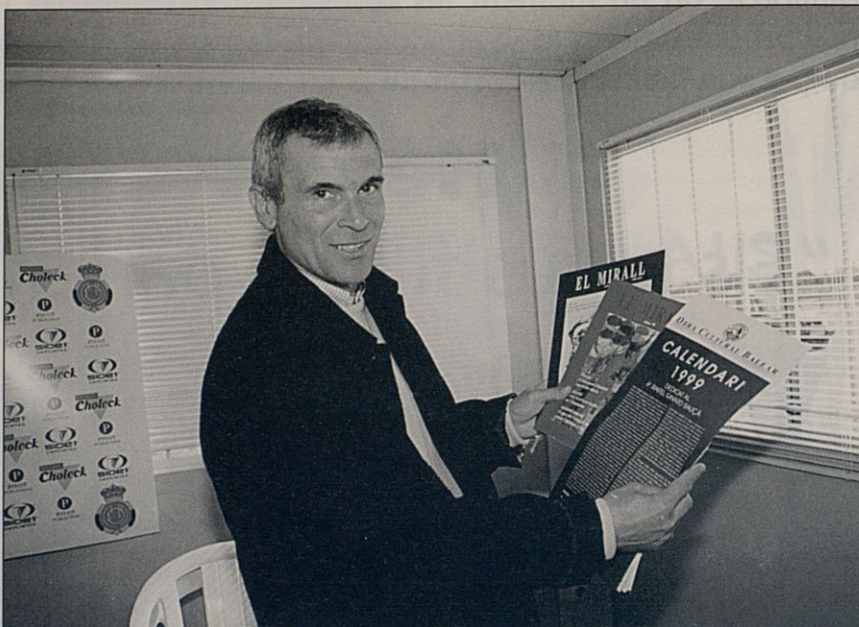
Precisament li volia demanar per la seva família... se senten plenament integrats a Mallorca?

Sí, totalment, nosaltres duim una vida completament integrada en la societat. Jo tenc fills al col·legi, ells estan totalment adaptats i molt feliços. Al futbol, les coses van bé, i això ajuda molt a la resta i, per suposat, el fet de gaudir d'un lloc que em permet viure amb molta tranquil·litat i molt de respecte, tant el que reb com el que don, i, com he dit, que estic en un moment que és molt bo i crec que això és, encara, molt més interessant. El futbol ens fica en altres llocs, i ens ajuda a créixer culturalment.

La gent ha rebut amb simpatia alguns gests que heu fet, em refereix, per exemple, al vídeo que enregistràreu amb motiu de la passada Nit de la Cultura... ara no sé si demanar-vos primer si pensau aprendre a parlar mallorquí o si pensau quedar a Mallorca.

Els meus fills ja parlen mallorquí. Ells ja el parlen tot i que encara no en tinguin l'obligació a l'escola. Ells el parlen perquè les criatures són menys empegueïdores, són totalment deshinibides. No tenen cap problema de pronunciació ni d'altres coses. En canvi, per als majors és diferent. A mi, per exemple, em costa parlar-lo, l'entenc, potser no del tot, però tot allò relacionat amb el futbol, ho entenc perfectament. I allò que no acaba d'entendre, ho intueixes.

És cert que tenim un inconvenient que no ajuda el procés d'aprendre la llengua d'aquí, que és el castellà. És a dir, que si aquí es parlàs mallorquí únicament, avui jo parlaria mallorquí. Ma-

Cúper, a la fotografia, amb alguns exemplars d'El Mirall i el calendari de l'OCB a les mans, va enregistrar un missatge, per primera vegada en català, a la passada Nit de la Cultura.

lament, però ho entendria tot i el parlaria, però en haver-hi la possibilitat del castellà, resulta més lent el procés d'aprenentatge.

Referent a si això dependrà de si em quedaré o no, he de dir que jo mai no he pensat a aprendre qualche cosa o a inserir-me en un lloc depenent del temps que pugui estar en aquest lloc. Jo procur adaptar-me a tot allò que puc...

medita tot... jo no és que ara vulgui quedar bé, però som una mica així, som callat, intent meditar-ho tot, per ventura som una mica impulsiu quan estic dirigint l'equip al camp, però això és normal.

Hi ha diferències, però no desmereixen ni a uns ni als altres. A mi m'agrada la tranquil·litat, m'agrada l'entorn que té la ciutat quant a privilegiar

” Crec que quan un ve aquí s'ha d'autoexigir un respecte per la gent, i no a l'inrevés ”

A més, el saber no ocupa lloc, diuen...

És clar, jo no arrib en un lloc i dic "per què m'he de preocupar per això si total hi he de ser cinc mesos", no. Però en tot el que sigui cultura, en tot el que sigui adaptació, jo mai no em pos límits.

Què troba del caràcter mallorquí. Hi ha moltes diferències de l'argentí?

Hi ha diferències. L'argentí és molt més xerraire. És més impulsiu. El mallorquí crec que és una persona més tranquil·la, no fa res a correu, ho

el que és d'aquí, i jo som estranger, i a mi m'agrada el que volen els mallorquins, que és que la gent que ve de fora respecti no tan sols els seus costums sinó també les formes. M'he documentat per entendre una pregunta, una resposta, un moment, tal vegada un, avesat a una altra cosa, exigiria el mateix. Crec que quan un ve aquí s'ha d'autoexigir un respecte per la gent, i no a l'inrevés. Jo no puc exigir coses a la gent. Un el que ha de fer és estudiar un ambient i veure quines

conductes té la gent i acomodar-s'hi. Sempre és més fàcil que un s'adapti a cent que no cent a un.

Fa anys, alguns mallorquins varen haver d'anar al seu país.

A Santa Fe hi ha una de les comunitats mallorquines més grans del món. Eren temps diferents, ara crec que tot-hom voldria venir cap aquí.

El fet que el Mallorca vagi tan bé, ajuda d'alguna manera a augmentar l'autoestima del nostre poble...

Segur...

Però, en canvi, la gent no va a l'estadi...

No tenc una resposta a això, en el seu moment vaig dir que deuen tenir coses més importants a fer, i la segona o tercera vegada que m'ho varen demanar vaig dir que no parlaré més de la gent

“ El món del futbol, a part d'esperit esportiu, mou moltes altres coses ”

que no ve, m'estim més parlar de la que hi va. De veritat, no tenc una explicació del perquè la gent enguany no ve al camp, tampoc no hi ha una diferència molt grossa respecte a altres temporades, però és cert que hi ha hagut partits que un pensa que hi hauria de venir més gent, sobretot jugant la Supercopa contra el Barcelona, per exemple.

Potser si hi hagués més mallorquins a l'equip la gent s'hi identificaria més.

Si tènicament un pogués tenir onze mallorquins, jo no en tendria cap dubte. Jo no tenc cap problema. El que passa és que hi ha d'haver una condició i una qualitat per afrontar els compromisos que hem d'afrontar. Si em diuen “juguem amb onze mallorquins”, jo hi estic disposat, però hem d'estar disposats a aguantar el que vengui. Segona, Segona B... o el que sigui.

O fer un esforç econòmic i recuperar Nadal, Prats...

Sí, i cercar la qualitat tècnica necessària. A vegades, també és cert que el mercat espanyol, comparat amb altres mercats, és molt car. Llavors què fas? vas a altres mercats en què tens més possibilitats, sobretot si parlem de clubs “modests”. Per exemple, si cerques un jugador que pugui suplir Ivan Campo i mires, com hem fet nosaltres aquesta temporada, jugadors espanyols en el seu lloc i et trobes que són caríssims.

No creu que no es valora prou el Mallorca? Em referesc que un escolta ràdios i televisions d'àmbit estatal i, malgrat que el Mallorca vagi primer i el Madrid cinquè, es continua parlant molt més de l'actualitat madridista que de la mallorquinista.

Això és simplement perquè miren què

dolent per casualitat. Quan treballam al club, i quan dic “treballam” em refereix al cos tècnic, els jugadors, el mateix club amb les seves estructures, no hi ha una o dues persones que tiren endavant un club, sinó que és un conjunt de coses. L'únic que es necessita és posar-nos d'acord, cosa que a vegades no és fàcil; és com armar un equip i em sembla que el Mallorca ha fet una passa important quant a criteri per manejar un club i veure'n les possibilitats de progrés, i aquest progrés duu un temps. Per exemple, quan estàs a Primera Divisió, has de consolidar-te, i aquí no és fàcil durar molts anys a Primera. Un veu altres equips, que han fet inversions importants i que són equips reconeguts, i mires la classificació i estan en una zona perillosa. Jo crec que s'han fet les coses amb bastant bon criteri, i no és que jo vulgui parlar de mi o del cos tècnic, sinó que parl de tots. S'han fet les coses amb bon criteri i ens hem posat a treballar i avui hi ha una ciutat esportiva. Encara hi falten coses, però jo he vist el projecte damunt els plànols i és molt bo.

Parlar d'Héctor Cúper entrenador, és parlar també d'Alfano i d'Eduardo Basigalup?

Nosaltres formam un equip que treballam des de fa més de quatre anys i tenim una forma de comunicar-nos i de treballar que ens porta a tenir un criteri i objectius clars, que és, en definitiva, allò que un pretén. I així continuarem fins que puguem.

Un amic m'ha dit que li demani referències de Mario Gómez...

A Mario Gómez el vaig dur a treballar al Lanús quan jo estava al primer equip i ell va venir a treballar a divisions inferiors; és un tècnic molt seriós, molt treballador, crec que és molt bon entrenador, però tot això que s'ha dit que vendrà a reforçar el cos tècnic actual, jo crec que no, és cert. Ell és a la Primera Divisió argentina... Ara, el recoman? Jo he treballat amb ell i a mi em sembla un bon entrenador. Si me'n demanen la meua opinió, la donaré.

En aquest número d'*El Mirall* continuam els itineraris de *Conèixer la Part Forana*, una activitat integrada dins el programa d'Universitat Oberta de la Universitat de les Illes Balears. Ara us en presentam el novè, les cases i els jardins d'Alfàbia (Bunyola). Les cases i els jardins d'Alfàbia se situen al terme municipal de Bunyola, vora la carretera de Sóller, poc abans de l'entrada al túnel.

Les cases i els jardins d'Alfàbia

Alfàbia era en temps islàmics una de les alqueries importants del districte *Bunyula-Musu*. Segons la tradició, pertanyia al magnat musulmà Ben Abet, el qual col·laborà amb el rei Jaume I durant la conquesta de 1229, per la qual cosa fou recompensat. Els seus successors es convertiren al cristianisme i mantingueren el nom d'origen àrab Bennàsser. No obstant aquesta llegenda, un document de 1241 parla de la cessió del molí d'Alfàbia per part del comte del Rosselló, Nunó Sanç, magnat del Repartiment, a Joan Bennàsser, cosa que indicaria que els membres d'aquest llinatge en serien nous propietaris. Al principi del segle XVI Alfàbia passà a mans de la família Santacília, per matrimoni d'Eleonor Bennàsser amb Jordi de Santacília. Un dels més coneguts membres d'aquesta família de propietaris d'Alfàbia fou Pere de Santacília i Pacs, capdavanter en les lluites entre els Canamunt i els Canavall, en el segle XVII. L'any 1677 la finca passà a ser propietat dels Berga, quan morí Eleonor de Santacília, casada amb Gabriel de Berga i Zanglada. El seu fill, Gabriel de Berga i Santacília, fou mort el 1706 quan defensava la causa de Felip V, durant la Guerra de Successió.

Cap a 1750, un dels senyors més rics de Mallorca, Gabriel de Berga i Zaforteza, promogué la reforma que transformà les antigues cases de base gòtica en un casal barroc de gran ca-

ràcter. En morir Gabriel de Berga, la possessió fou heretada per la seva neboda Cecília Zaforteza i de Berga, que inicià la línia dels propietaris de llinatge Zaforteza, que encara es manté. Segons l'arxiduc Lluís Salvador, cap a 1865 la finca era de Joan Bur-

una barrera metàl·lica que mostra la data de 1864. Ens acostam a les cases per un passeig ornamentat amb rengleres de plàtans, segons l'estil romàntic dels denominats *passeigs de saló* (Murray-Llabrés-Pascual: *Jardines de Mallorca. Tradición y estilo*,

Jardins d'Alfàbia.

gues Zaforteza i comptava amb 1.098 quarterades. Al llarg del segle XX, es segregaren diverses parts de la gran possessió; actualment, la finca que conserva les cases i els jardins és de la família de Josep Zaforteza Calvet.

Entrada i façana

Entram al recinte d'Alfàbia pel portell que s'obre davant la carretera, amb

65), que condueix directament a la façana principal de les cases.

La façana principal s'orienta a ponent i mostra un gran parament coronat per una testera mixtilínia. El portal forà és de grans dimensions. Data de mitjan segle XVIII i és d'estil barroc, fet de marbre. Presenta un arc de mig punt sobre el qual hi ha un frontó corbat trencat, mentre que els brancals repre-

Alfàbia se situa al terme municipal de Bunyola, vora la carretera de Sóller, abans de l'entrada del túnel

Façana de les cases.

En temps islàmics era una de les alqueries del districte de *Bunyula-Musu* i pertanyia al magnat musulmà Ben Abet

Aspecte de la claustra.

senten pilastres jòniques. Als costats hi ha un pujador o colcador de quatre graons a cada banda. A mitjan alçat, sobre els pujadors, hi ha una obertura de forma el·líptica atrompetada a cada costat. Les portes procedeixen de l'antic palau de la Inquisició, enderrocat el 1823, que ocupava bona part de la plaça Major de Palma; es troben recobertes d'una planxa de bronze decorada amb dibuixos geomètrics.

L'enteixinat del vestíbul

El portal forà deixa pas a un vestíbul molt remarcable; en la coberta del primer tram es troba l'interessantíssim enteixinat, en forma de pastera invertida, o de tronc de piràmide còncaua. L'estil artístic i ornamental és mudèjar, i es pot datar a la segona meitat del segle XIV, tot i que molts d'autors, guiats per les inscripcions en àrab que conté, el remuntaven al segle XII. El conjunt mostra una gran riquesa d'ornamentació geomètrica i de policromia, concretada en dos-cents plafons poligonals; una jàssera central travessa de part a part l'amplada de l'enteixinat. La inscripció àrab de la sanefa o fris, feta en guix i alternada amb les barres catalanoaragoneses i el lleó rampant dels Bennàsser, diu així: "La llei és de Déu, el poder és de Déu, la misericòrdia és de Déu, Déu és gran, no hi ha més Déu que Al·là, la riquesa pertany a Déu". Segons la hipòtesi de Gabriel Llompart, aquest impressionant teginat era el sòtil d'una de les cambres del pis noble de la casa dels senyors gòtics; quan la remodelació barroca, se'n mantingué tan preuat element, però convertit en singular coronament del vestíbul.

La claustra

El vestíbul condueix a la claustra a partir d'un arc rebaixat, amb columnes amb capitell jònic. La claustra és de planta quadrangular, presidida per un brollador amb pica octogonal, amb una escultura que representa un infant amb un peix; possiblement la pica dati del segle XVII mentre que l'escultura seria del segle XVIII. A la vora hi ha un gran exemplar de plàtan. Des de

L'interior de les cases conté un bon conjunt pictòric i diverses mostres de mobiliari

l'entrada, a l'esquerra queda el lateral nord, amb un arc apuntat que condueix a un corredor amb tres arcs i amb un coll de cisterna, on hi ha la casa dels amos. En el mateix lateral de la clastra, hi trobam un portal rodó adovellat i un altre portal, de llinda, que és el de la capella, amb un rosetó i l'escut dels Zaforteza —tres flors de lis—. El lateral de llevant mostra l'ingrés principal a les estances dels senyors; s'aixeca sobre uns graons i té un frontó triangular presidit per l'escut dels Zaforteza; els capitells mostren sengles relleus de cares. Aquest portal és d'estil renaixentista i possiblement prové d'un altre edifici que en el segle XVI ja era dels Zaforteza.

El lateral de migjorn de la clastra acull la tafona, que es troba completa, amb trull i premsa de biga. A la dreta de l'entrada, a la clastra, hi destriam una finestra gòtica d'arc conopial.

L'interior de les cases

L'interior de les cases d'Alfàbia conté un bon conjunt pictòric i diverses mostres de mobiliari molt interessants. En ressenyam els elements següents: un dibuix de Palma, de Marià Conrado; la genealogia dels Zaforteza; pintures que representen diferents propietaris, dels quals destacam Pere

de Santacília i Pacs, a cavall (s. XVII), important cap dels Canamunt; Gabriel de Berga i Santacília (mort el 1706); Leonor de Berga i Zaforteza (1701-1762), i Gabriel de Berga i Zaforteza. La biblioteca conté un fons de 1.200 volums, i és presidida per l'escut dels Burgues-Zaforteza. El moble més remarcable és l'anomenada *cadira del rei moro*, que, malgrat el nom, no és d'època islàmica, sinó que data del segle XIV; mostra relleus gòtics tallats en fusta, com una dama i un cortesà jugant a escacs.

Els jardins d'Alfàbia

El jardins d'Alfàbia són dels més interessants de Mallorca. Des de les cases, se surt a un corredor amb columnes toscanes i es davalla al primer jardí per una escala imperial amb balustrada. Es tracta d'un parc romàntic, del segle XIX. En constitueix el centre una bassa o petit llac amb un brollador enmig; la vegetació salvatge, amb canyes de bambú, fassers, garballons i altres espècies exòtiques creen un ambient romàntic d'estil anglès.

Cap al nord, una pèrgola amb palmeres condueix a una segona pèrgola, més espectacular, centre del que podem anomenar jardí barroc. Consta de 32 parelles de columnes de fust octo-

gonal, a més de 24 hídries convertides en finíssims brolladors. Cap a llevant condueix a un mirador quadrangular, amb una taula de pedra, d'estil barroc; cap a ponent la pèrgola acaba amb una rotonda amb vuit columnes també octogonals. La sortida de la pèrgola es realitza per una glorieta situada a la part alta d'una escala que condueix a la banda nord de la façana de les cases. La glorieta restà inacabada; presenta una font amb falgueres, coronada per un escut renaixentista dels Santacília, amb un relleu d'Hèrcules i el lleó de Nemea; també hi ha columnetes jòniques i dos grans ulls de bou laterals; el de llevant (a l'esquerra si sortim de la pèrgola) comunica amb un interessant aljub de volta de canó, mentre que el de ponent constituïa l'entrada d'un antic colomer. L'escala descendeix amb graons empedrats i amb canals paral·lels, amb dues imatges de lleons que flanquegen l'arrencada de la davallada.

Els jardins es trobaven connectats amb la xarxa hidràulica que prové de la font del Verger d'Alfàbia, situada a la part nord-est de la finca, en el camí d'Honor. A més de l'interès material de la conducció, de base islàmica, en destaca la presència d'alguns molins fariners d'aigua.

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

**ES
REFUGI**

VIA SINDICAT, 21 (pati interior)
Antic Edifici del Sindicat Forà
Tel. 971 71 67 31 • Palma

Pianos Can Garcias®

Pere Josep Garcias

Pianer

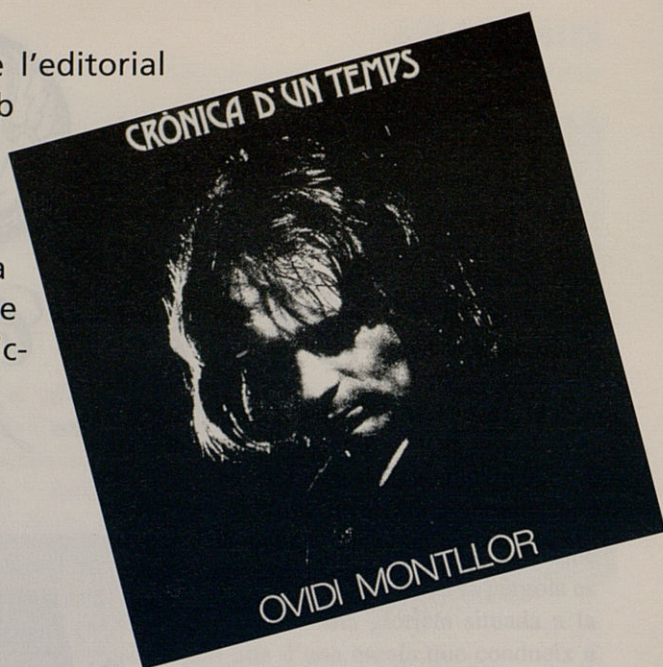

GROTRIAN-STEINWEG

E.Cerdán Tato a la col·lecció Los juglares de l'editorial Júcar, l'any 1980, reproduïa una conversa amb Ovidi Montllor, mantinguda la matinada del 22 de setembre de 1979. S'allargaren fins a les sis de la matinada. Quasi exhaurit tornava d'un concert a Donostia, i, després d'un altre a Barcelona, encara tenia l'encert i la lucidesa de fer unes reflexions que han esdevingut prediccions del que ara vivim.

Ovidi Montllor un entre tants...?

El que podeu llegir a continuació és un extracte d'aquella edició en castellà avui esgotada. Reescollint les seves cançons i tota la seva discografia t'adones que la seva mort és tant inexistent com l'aparició d'algú que ocupi el seu lloc. Les preguntes adaptades a les respostes són l'únic que ha sofert modificació, la resta són paraules que semblen d'avui mateix, és un compartir amb nosaltres la simple lectura de les paraules d'Ovidi Montllor que, d'haver nascut en qualsevol altre fotut país, hauria vist contrastada la magnitud de la seva fesonomia com a monstre de la interpretació en teatre, al cinema, en la cançó, en la vida.

Què ha influït a les teves cançons?

Tots aquells que han jugat un paper dictatorial i de poca justícia. La falta de llibertat i d'igualtat de la gent ha

motivats la lletres de les meves cançons, malgrat que això pugui sonar a tòpic.

Però, Ovidi, no sembla que ara amb democràcia...

Últimament, després de la mort del General Franco, els fets que s'han succeït han suposat per a mi i per a la meua obra un cert desencís. No han trobat una política adequada al món de la nostra cultura. És un tema que haurien d'haver solucionat les esquerres, i possibilitar una vertadera tasca de reconstrucció social.

S'ha parlat molt de la teua militància política.

Oh sí! Quan era a Alcoi militava al Partit Comunista. Un cop a Catalunya, em vaig incorporar al PSUC. La meua militància no s'ajusta a les normals exigències organitzatives, però, sí, puc afirmar que m'hi sentia totalment identificat.

Creus que ens has influït?

No ho sé. La resposta l'hauria de donar el públic. És ell –pens– qui ha de valorar en quina mesura jo he pogut contribuir a millorar la societat.

Què fou realment allò de la Nova Cançó?

Es va iniciar com un moviment mancat d'una ideologia determinada. En la meua opinió, fou un moviment de caràcter nacionalista i lingüístic, en el qual es poden confondre moltes coses.

Home, alguna ideologia tendríem malgrat que ara sigui més ambigua la postura d'algun dels seus protagonistes?

Era una professió que exercia una sèrie de persones que cantaven o canten en català, amb una ideologia d'esquerres, nacionalista i reivindicativa de totes les nostres arrels.

restaurant

Es Pati de Montuiri

Cra. Montuiri - Sant Joan, km 0,7 • 07230 Montuiri (Mallorca)

Tel. 971 64 67 64 - Fax 971 64 67 47

hotel rural

Es Figueras Nou

Et sents satisfet del teu treball sigui al teatre, cinema, cançó, com a militant...

Safisfet en el sentit que mínimament puc realitzar les activitats que jo vull. Però no compensat en la seva totalitat, amb la resposta que desitjaria.

Els teus èxits es coneixen, però, el fracàs?

No sóc partidari del fracàs.

Quina relació cerques amb el públic?

De comunicació dels nostres problemes, de la nostra història, dels nostres sentiments.

Quina és la teva més gran aspiració com a home i com a artista?

Com a home, perquè com a artista em neg a convertir en essencial la professió. I la deix supeditada al que és: un mitjà. Com a home, aspir a deixar quelcom aprofitable per les properes generacions.

LIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

⌘

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

⌘

LIBRES DE TEXT

⌘

DISCOS I CASSETTES

⌘

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

VENDA DE PIANOS VERTICALS I DE COA

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH • FÖRSTER
FURSTEIN • GAVEAU • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH
KEMBLE • KINGSBURG • OTTO-BACH • PETROF • PFEIFFER • PLEVEL
RAMEAU • RÖNISCH • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SOHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda. Més de 50 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS • ACCESSORIS • TRANSPORTS

El Centre Cultural Contemporani Pelaires, en la celebració del seu trentè aniversari, ens apropa a una selecció de la producció de l'artista basc Eduardo Chillida, realitzada durant els deu darrers anys de la seva trajectòria. Chillida és artista de nombroses facetes, home que ha treballat múltiples vessants de l'expressió plàstica, però sempre en una sola línia expressiva.

Chillida, en la darrera etapa de la seva trajectòria

Escultor, en primer lloc, però també dibuixant, gravador, ceramista i artista que ha duit els problemes bàsics del llenguatge arquitectònic a les diverses formes en les quals s'ha expressat. Així, el procés de realització de la seva obra està directament relacionat amb el material que empra. Amb el mateix llen-

resultat òptim ha d'assolir una perfecta comunió entre el seu procés creatiu i la naturalesa del material.

A més, des dels principis de la seva trajectòria, l'escultor ha impregnat la seva obra de la cultura a la qual pertany. La tradició basca, les seves formes d'expressió característiques formen part de l'essència de l'obra de

la major part dels casos, a la terra en la qual treballa.

A la mostra del centre del carrer Verí, de Palma, s'hi recullen quatre processos de realització distints, que es troben en la darrera etapa del treball de l'artista basc. D'una banda i amb una sola peça, trobam el Chillida de les grans dimensions, de l'escultura en ferro, entesa com una estructura sòlida construïda a l'espai. Una escultura de considerables dimensions ocupa el pati del Centre Cultural Contemporani Pelaires. És, com tantes obres seves, un elogi a l'arquitectura. De fet, l'escultor volia ser arquitecte i sempre ha estat preocupat per les qüestions de l'espai, la construcció, el pes, les dimensions i la lluita, a vegades a favor i d'altres en contra de la llei de la gravetat.

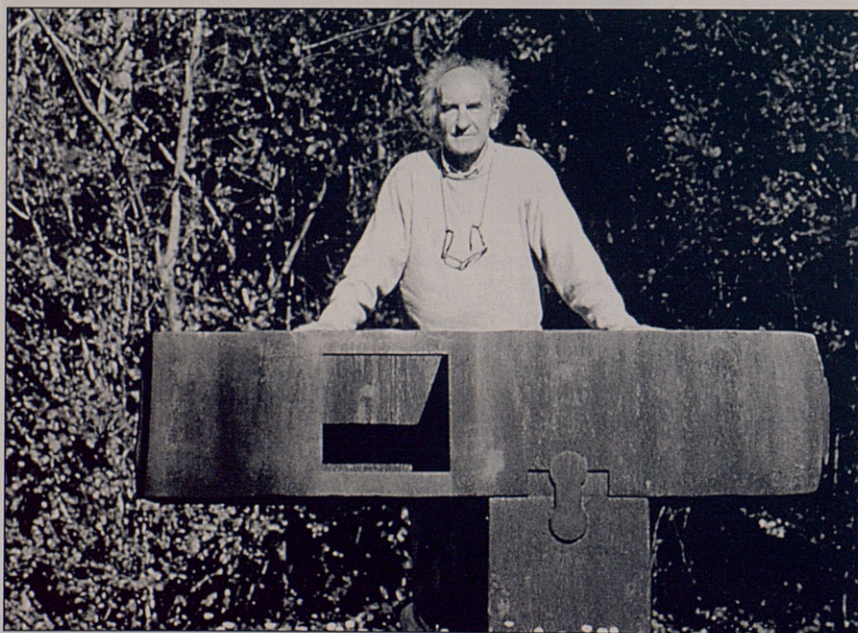
S'ha de dir també que Chillida sempre ha estat partidari de la peça única. No se n'ha aprofitat mai de la possibilitat de fer una reproducció limitada d'una escultura. Això sí, l'artista ha treballat nombroses sèries, com es demostra a l'exposició que ara té a Palma, i en aquest procediment es troba l'evolució quotidiana de l'escultor.

D'altra banda, però també dins el terreny de l'escultura, hi trobam les darreres peces realitzades amb terracuita o terra *Chamota*, tan pròpia del País Basc. Són escultures de petit format, fàcilment abraçables per la mà de l'artista. Es presenten com a blocs de terra sense arestes, cosa que les fa encara més accessibles, alhora que en potencia el caràcter orgànic. Totes elles són una construcció simulada i sotmesa a distintes coccions per tal d'esbrinar les reaccions del material. L'artista dibuixa estructures quasi

La tradició basca, les seves formes d'expressió característiques, formen part de l'essència mateixa de la seva obra

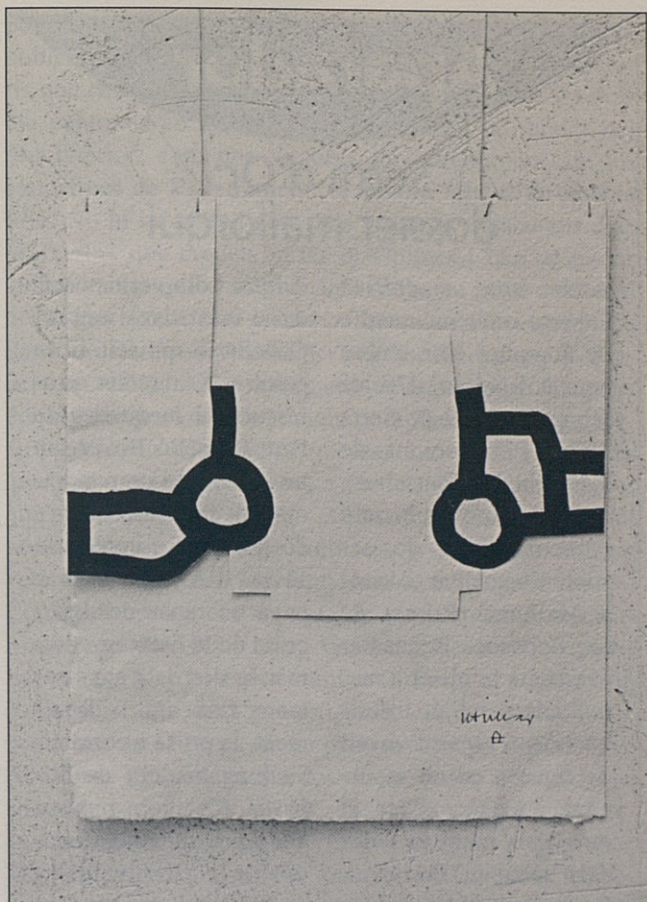
guatge, una forma de comunicació que li és tan característica, Chillida és ben conscient que per aconseguir el

Chillida. D'aquí la seva extremada sobrietat, la manca de concessions i el respecte a un material que pertany, en

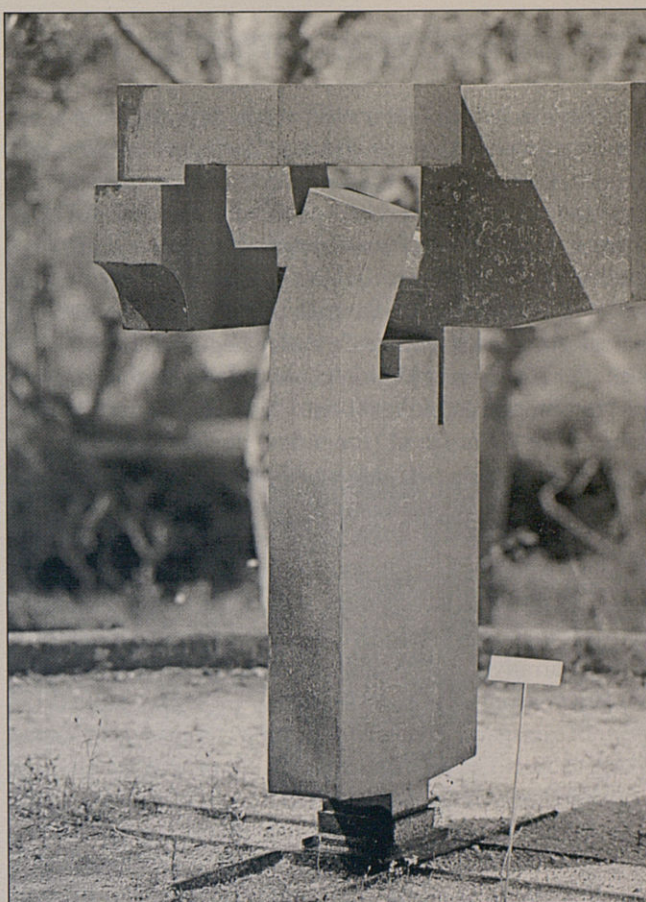

Eduardo Chillida.

Gravitació núm 8. 1988.

Elogi de l'arquitectura. 1972.

geomètriques amb un instrument incisiu. D'aquesta forma, crea la sensació d'un nou espai, que es desenvolupa i vibra des de l'interior de la peça. I és que Chillida és conscient que tan sols amb l'espai exterior l'escultura no s'expressa amb tota la seva força.

exterior sempre ha exercit una funció determinant.

Més enllà, a mig camí entre el collage de papers i el treball escultòric, es troben al Centre Pelaires les anomenades Gravitacions, una sèrie que l'artista començà ara fa una dècada. Una altra

uns sobre els altres, sense cap suport, més que unes puntades de fil que uneixen els distints troços. Finalment, també amb dues simples i fines cordes, el treball es penja a la paret. No hi ha cap punt de cola que uneixi les peces que configuren l'obra. La subtilitat és extremada. I així, apareix com una successió de relleus, en la qual es creen nous espais de llum i d'ombra. Però no podem deixar de banda el Chillida gravador, tècnica de reproducció artística que l'artista basc ha cultivat amb notorietat al llarg de la seva trajectòria. Al Centre Cultural Contemporani Pelaires hi ha bones mostres de la destresa que sempre ha demostrat Chillida amb aquesta tècnica. Gravats de grans i de petites dimensions acullen, com la resta de la seva obra, el llenguatge tan personal de l'artista. En un rigorós contrast de blanc i negre, de bell nou les estructures geometritzants i els dibuixos fets en un espai que, com bé sap l'artista, no té límits.

No podem deixar de banda el Chillida gravador, tècnica de reproducció que l'artista ha cultivat amb notorietat al llarg de la seva trajectòria

Necessita de la potència interior per demostrar-se com una unitat en si mateixa, sense consideracions a tot allò que li és extern. Amb aquest treball, Chillida s'allunya de l'escultura en grans dimensions, en el qual l'espai

vegada amb materials artesanals, en aquest cas papers fets a mà, de textura notable, l'artista realitza un procés quasi escultòric. Retalla aquests papers amb les formes que són característiques del seu llenguatge i els munta,

Per passar gust amb la lletra

Aquests dos primers llibres que recoman amb passió semblen a primera vista dos totxos. Primer, perquè són dos assajos, i aquesta casta d'escriptura té mala premsa perquè se l'acusa gratuïtament amb qualificatius tan diversos com avorrida, complicada i intel·lectual (en el pitjor sentit d'aquests mots). Segon, perquè els dos assajos són *sobre* la novel·la i *sobre* la poesia i molts lectors pensaran que per passar gust i entretenir-se és millor llegir novel·les i poesies. Per passar gust i entretenir-se calen un sabers que es poden obtenir de moltes formes diverses. Aquest dos llibres –*L'art de la ficció* (Empúries) de **David Lodge** i *El contorn del poema* (Quaderns Crema) de **Pere Ballart**– són dues formes clares i llampants d'obtenir alguns d'aquests coneixements. David Lodge ha estat professor de llengua i literatura angleses a la Universitat de Birmingham, i actualment, es dedica només a l'escriptura. En *L'art de la ficció* ha recollit cinquanta reflexions sobre literatura narrativa que va publicar al diari *The Independent on Sunday* com a columna setmanal. Els objectius de Lodge eren transparents: ajudar el lector a comprendre, estimar i fruir la ficció en prosa, mostrar-li, suggerir-li, plantejar-li nous territoris de lectura, noves potencialitats de relectura i, fins i tot, despertar-li l'*escriguera*: les ganes d'escriure. Aquest llibre es pot llegir fragmentàriament, a cops d'ull i de fullejada. Si el lector mira l'índex veurà que entre l'article titulat «El començament» i el titulat «El final» hi ha tot un conjunt d'epígrafs

que toquen cadascuna de les idees d'una ficció contemplada amb una mirada discernidora, aclaridora i quasi sempre encantadora. Amb l'encanteri d'exemples ben triats de textos novel·lescs que introdueixen cada digressió, el lector s'amara de tècniques i procediments,

errades i projectes, invencions i exploracions, que fan d'aquesta obra un vademècum per a estudiants de literatura, per a aprenents d'escriptor i, sobretot, per a lectors viciosos i espavilats. Amb *El contorn del poema*, el professor de Teoria de la Literatura

Aparador

Serra d'Or: dossier mallorquí

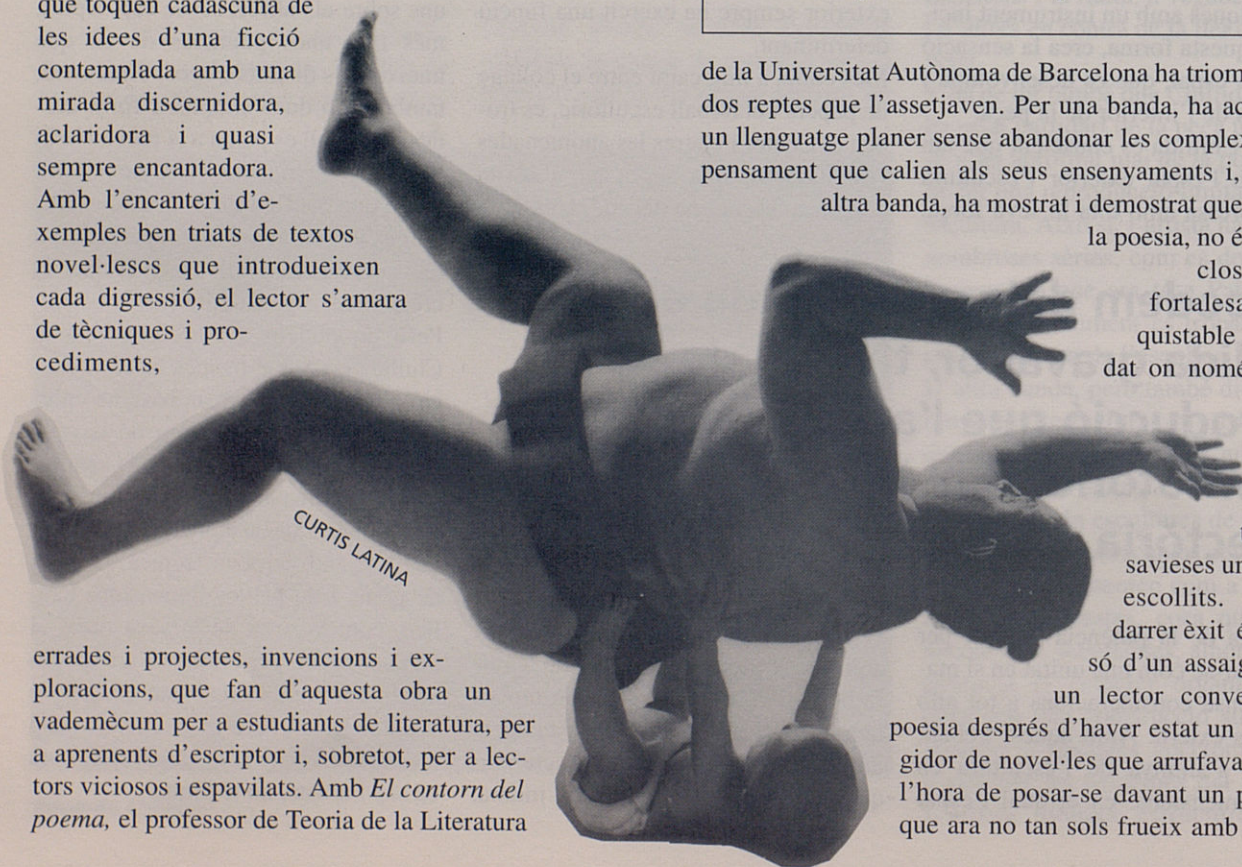
Amb una magnífica coberta amb un quadre de Joaquim Mir s'obre aquest número 470 de febrer de 1999 de Serra d'Or (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), que conté un significatiu i recomanable dossier sobre l'actualitat cultural a Mallorca. Primer de tot, Bartomeu Bennassar ens conta la misèria maquillada per l'alt i desigualment repartit nivell de riquesa en un reportatge en què explica el món dels marginats des dels seixanta fins avui. La ploma crítica i irònica de Miquel Cardell llança els seus raigs X sobre la

cultura i diu veritats àcides i corrosives amb el Cañellas a qui feia oi la cultura. Les retxes professorals i meditades de Pere Rosselló Bover fan un inventari i un panorama dels tres darrers anys de poesia. La contenció sàvia d'Antoni Planas pega un repàs detallat i crític de la literatura dramàtica des dels anys setanta fins ara i, finalment, la prosa informativa i avaluadora de Sebastià Alzamora repassa els noms més significatius de la narrativa il·lenca des Villalonga fins Bezares. Tot això fa que aquesta revista faci men-

de la Universitat Autònoma de Barcelona ha triomfat sobre dos reptes que l'assetjaven. Per una banda, ha aconseguit un llenguatge planer sense abandonar les complexitats del pensament que calien als seus ensenyaments i, per una altra banda, ha mostrat i demostrat que la lírica,

la poesia, no és un país clos, una fortalesa incontestable o un vedat on només poden caçar plaers poètiques de savieses uns quants escollits. Aquest darrer èxit és el bes-só d'un assaig fet per un lector convers a la

poesia després d'haver estat un gran llegidor de novel·les que arrufava el nas a l'hora de posar-se davant un poema. I que ara no tan sols frueix amb les veus

poètiques, sinó que amb una humilitat d'aprenent i una noblesa de mestre ens conta les passes d'aquests itineraris que cal fer per arribar als encontorns del poema i acabar capturats en les regions misterioses i profundes del seu interior, com una victòria de l'al·letrament, de les endorfines de l'al·letrament: la lectura feliç d'un poema líric. No hi ha ni una gota dels logorreics discursos dels professors que creuen en les disciplines i han de parlar amb un argot que confon a cada ratlla, no hi ha afectació ni pretenciositat, dos *muermos* que abunden a voler. La lletra de Ballart és excitant i engrescadora com el quadern de bitàcola d'un navegant que conta les incidències del seu viatge de descobriment o, també, com les peripècies personals d'un lector que ens cartografia el mapes que podem fer servir com a models d'un altres mapes que cadascú haurà de fer per arribar als territoris del poema. Prosa transitable amb regust del diàleg amb un vell amic dins un bar amb fum i música de Pascal Comelade, prosa entreteixida de textos poètics electritzants (Ferraté i Pla i Eliot, Guillén i Keats, Nietzsche i Escalasans, Martí i Pol i Gimferrer, Ferrater i Leopardi, etc.) triats amb cura per un sensible i un narrador que converteixen la prosa en un parc temàtic de resplendors. Al llibre, s'hi pot entrar des de la Taula, que es troba abans de la dedicatòria, i els seus set fragments amb sirenes tan seductores com «"Ja ens estreny el plural"», «Epifanies», «El ventríloc» o la meravella «Sobre les bones formes» des de l'índex onomàstic amb mestres i mestres i des de la curiositat pròpia de qualsevol pàgina, fragment, poema. Escriptura que per crear miradors sobre tot poema esdevé també matèria de poema.

gera als lectors mallorquins que per desgràcia no estan avesats a veure's analitzats d'una forma tan explícita i primirada. Només per aquest motiu val l'alegria aquest número d'una publicació tan mala de trobar als quioscs i les llibreries de Palma. Aquest gasetiller ha tenguut problemes per aconseguir-la fins i tot en el *sancta sanctorum* de la mallorquinitat: Llibres Mallorca. Una entrevista

amb el savi poeta i traductor dels clàssics Manuel Balasch una altra entrevista amb l'arquitecte Jordi Bonet, tan relacionat amb Blai Bonet; una aproximació a l'obra del gravador Enric Cluselles la feina del director d'orquestra Daniel Barenboim i un estudi sobre molt diverses antologies de poesia són alguns dels reportatges que entretenen i alhora informen. Un exemplar per guardar.

de novetats

Llegir, cinc anys i vint números

És una alegria que una revista com aquesta, després de cinc anys, no hagi naufragat dins les procel·loses aigües de les publicacions literàries mallorquines, que tenen com a regla ser flor d'un dia. Sota la direcció del periodista Josep J. Rosselló, aquest número duu molta teca. La semblança sobre Josep Melià, de Rafel M. Creus, és un retrat que pot il·lustrar amb senzillesa i claredat els estudiants, que són uns dels primers destinataris d'aquesta publicació. El reportatge sobre la X Setmana del Llibre en Català, que tindrà lloc des del 5 al 14 de març a s'Escorxador, signat per

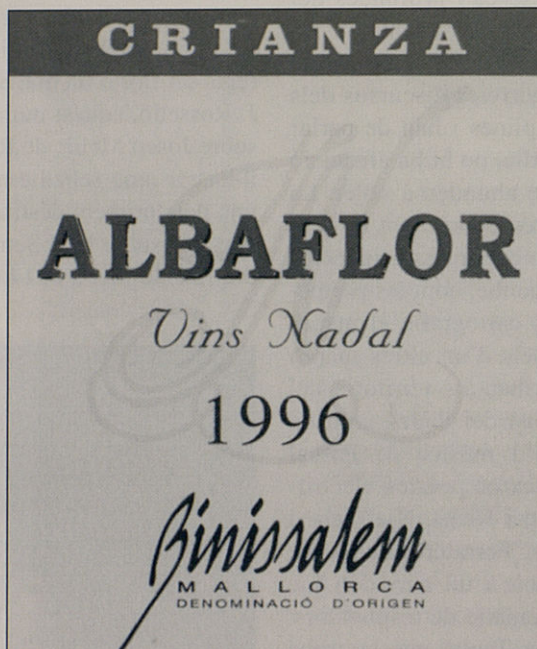
GERALD BYBEE

Toni Camps, serveix per contrastar parers tan diversos com els de l'editor Francesc Moll, el director de l'Espai Mallorca, Sebastià Alzamora, i l'escriptor Gabriel Galmés. El poeta Miquel Cardell amb les «Cròniques de la parenta pobre» ens conta en primera persona la seva experiència de jurat del Ciutat de Palma de poesia d'enguany, en què guanyà el poemari *Malbé* de Josep Ramon Roig; també avalua el finalista, Miquel Àngel Moyà, amb *Els límits de la terra* dona notícies sobre l'aparició d'una antologia de textos poètics de Bartomeu Fiol, *Tot jo som una exageració* i informa de l'aparició de quatre discs compactes d'una col·lecció titulada «Veu de Poeta» en què apareixeran ell, Fiol, Pomar i aquest cronista, editats per ACA, sota el patrocini del Consell de Mallorca. Un polèmic article sobre els premis literaris del director de Di7, Jeroni Salom, una informació sobre el Ciutat de Palma de pintura de Biel Amer i una entrevista d'Antoni Planas amb un servidor, així com les recensions de les novetats editorials, converteixen aquest número en un paper carregat d'entreteniments, idees i informacions. Endavant!

Albaflor 1996 de Vins Nadal

Aquest celler de Binissalem va començar a embotellar vins l'any 1996. Però Vins Nadal pertany a una antiga família vinatera, amb arrels en el segle passat. Els germans Miquel i Rafel Nadal, rebessets de Pere Seda, han sabut continuar la tradició familiar i elaborar uns vins de qualitat, basats en l'adequada potenciació de les varietats autòctones manto negro i callet. Posseeixen els vinyers de Can Mulet a Biniali, bones terres de call vermell, però també adquireixen raïms seleccionats de viticultors de la comarca. L'Albaflor 1996 és un vi de criança que resumeix amb èxit la tasca dels germans Nadal. El seu fonament és la varietat

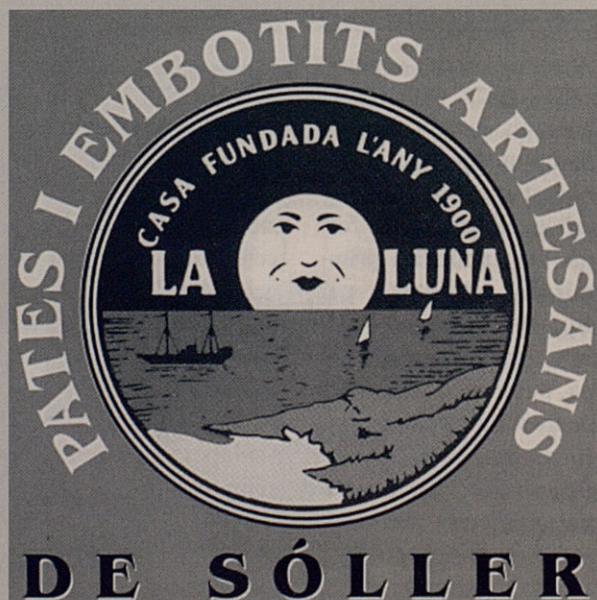

mallorquina manto negro, amb un 80%, i la resta és cabernet sauvignon. Presenta un color vermell cirera amb reflexos rubí i brillants. Les aromes recorden la vainilla i el coco, producte del seu envelliment en bótes noves de roure durant 8 mesos, amb tota la riquesa dels matisos aportats pel manto negro. En boca és un vi equilibrat, saborós i estructurat. Evolucionarà favorablement en els dos propers anys. És recomanat per a carns roges i formatges semicurats.

Vins Nadal, SL. Ramon Llull,
2. 07350 Binissalem. Tel.
971-511058.

Paté de porc negre de La Luna

A Sóller la casa d'embotits La Luna, dedicada a l'elaboració de patés i embotits artesans, va ser fundada l'any 1900. Bartomeu Frau i Oliver, mestre artesà, és avui qui té cura de l'elaboració dels productes de la casa, després d'un segle d'experiència xarcutera. El paté de porc negre és una d'aquestes antigues receptes que La Luna continua creant amb una total fidelitat a les fórmules tradicionals, a partir d'una matèria primera de qualitat. El porc mallorquí permet uns resultats molt especials, que no es poden obtenir amb altres carns, ja que és el resultat d'una raça que és una adequació genètica singular a les condicions insulars, però també d'un sistema de criança i engreix i d'un procés d'elaboració particular. A La Luna han sabut treballar sobre aquest porc, que es torna criar a la pagesia mallorquina després d'anys de menyspreu, per obtenir-ne un paté excel·lent. Els ingredients emprats són el fetge, la xulla i la carn magra de porc negre, sal, xerès, trufa, espècies i d'altres condiments. Cal dir que és un producte del tot natural sense conservants ni colorants de cap casta.

Embotits Aguiló, SL. Av. d'Astúries, 4-A. 07100 Sóller. Mallorca. Tel. 971-630168.

Consell de Mallorca
Foment i Ocupació

FEIM CULTURA

Casal Solleric
Centre d'exposicions

Ses Voltes
Centre d'exposicions
Espai escènic

Casal Balaguer
Centre d'exposicions

**Castell de
Bellver**
Museu de Palma

S'Escorxador
Centre Cultural

**T e a t r e
M u n i c i p a l**

**Xarxa de
Biblioteques
Municipals**

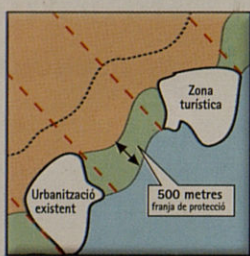

INFORMACIÓ AL CIUTADÀ

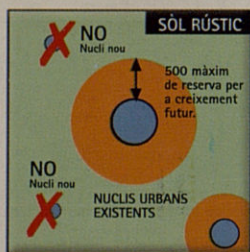
DIRECTRIUS D'ORDENACIÓ TERRITORIAL

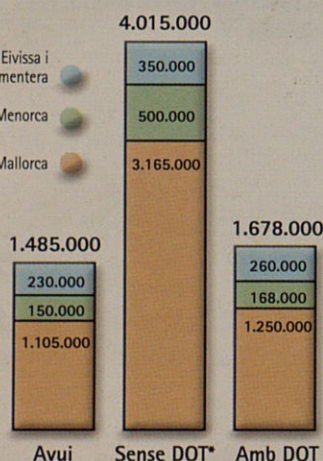
Creixement sostenible

PROHIBICIÓ D'URBANITZACIONS LITORALS

PROHIBICIÓ D'URBANITZACIONS AÏLLADES

REGULACIÓ DEL CREIXEMENT DE POBLACIÓ

Quina protecció fan les DOT?

Hi ha una sèrie de mesures que s'aplicaran automàticament quan siguin aprovades les DOT al Parlament:

- Prohibició de fer urbanitzacions a menys de 500 metres de la costa (100 metres, en el cas de Formentera)*
- Desautorització de totes les urbanitzacions en sòl rústic que formin nucli aïllat, no continguin a un nucli existent*.
- Els habitatges unifamiliars fora dels nuclis no es podran construir a menys de 250 metres de la mar.

S'aplicaran altres mesures, una vegada aprovats els plans territorials parcials que pertocquen a cada municipi:

- Establiment d'un límit d'expansió anual de cada nucli de població.
- Establiment d'un límit total de creixement per illa.

* Aquestes mesures desclassifiquen tots els projectes d'urbanització a qualsevol fase de tramitació, excepte si les obres han començat o si es fan en sòl urbà.

Les Directrius només redueixen el sòl urbanitzable?

No. De fet, la determinació més important de les Directrius no és la que converteix en rústic el sòl urbanitzable avui, sinó la que impedeix que el sòl es converteixi en urbà. Perquè la mesura més important consisteix a limitar el creixement per al futur i fer que totes les Illes puguin oferir nou sòl dins uns límits del 10 per cent en 10 anys i organitzat al voltant dels nuclis existents.

Quant de terreny quedarà com urbanitzable, a Mallorca?

Es retallen en més d'un 60% les possibilitats d'urbanitzar que hi havia abans de les DOT. Però es garanteix el creixement dels nuclis existents amb un anell de reserva per al futur. El terreny urbanitzable a Mallorca només podrà créixer un 1% anual en els propers 10 anys.

Les Directrius d'Ordenació Territorial és la llei que regula el creixement de les nostres illes, protegint les nostres costes i el sòl rústic. Una llei que aconseguirà que, entre tots, fem les Illes que volem.

Més informació: <http://www.caib.es/dot>

Les Illes Que VOLEM

GOVERN BALEAR

Conselleria de Medi Ambient, Ordenació del Territori i Litoral